

Avioeroa, vanhempain- vastuuta ja kansainvälistä lapsikaappausta koskeva uusi Bryssel II a -asetus

Työryhmän mietintö asetusta täydentävästä
kansallisesta sääntelystä

Avioeroa, vanhempainvastuuta ja kansainvälistä lapsikaappausta koskeva uusi Bryssel II a -asetus

Työryhmän mietintö asetusta
täydentävästä kansallisesta
sääntelystä

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

© 2021 tekijät ja oikeusministeriö

ISBN pdf: 978-952-259-814-1

ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Avioeroa, vanhempainvastuuta ja kansainvälistä lapsikaappausta koskeva uusi Bryssel II a -asetus

Työryhmän mietintö asetusta täydentävästä kansallisesta sääntelystä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:20		Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Yhteisötekijä	Työryhmä, puheenjohtaja lainsäädäntöneuvos Outi Kemppainen		
Kieli	suomi	Sivumäärä	101
Tiivistelmä	<p>Neuvoston asetukset (EU) 2019/1111 tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta eli ns. uusi Bryssel II a -asetus annettiin 25.6.2019 ja sitä sovelletaan 1.8.2022 alkaen.</p> <p>Uuden asetuksen keskeisin tavoite on helpottaa asetuksen soveltamisalaan kuuluvien päätösten, virallisten asiakirjojen ja sopimusten vapaata liikkuvuutta jäsenvaltioissa. Muutokset on sisällytetty nykyiseen Bryssel II a -asetukseen (EY) N:o 2201/2003 siten, että asetuksesta on laadittu kokonaan uusi toisinto.</p> <p>Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uuden asetuksen soveltamista koskeva laki, jossa on asetuksen soveltamisen edellyttämät kansalliset säännökset. Asetusta täydentävän sääntelyn lisäksi mietinnössä ehdotetaan muutoksia, joilla täsmennetään luvottomasti poisvietyyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanon edellyttämiin turvaamistoimiin liittyviä säännöksiä.</p>		
Asiasanat	avioero, lapsen huolto, kansainvälinen perheoikeus, lapsikaappaus, vanhempainvastuu		
ISBN PDF	978-952-259-814-1	ISSN PDF	2490-1172
Asianumero	VN/13480/2020	Hankenumero	OM059:00/2020
Julkaisun osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-814-1		

Den nya Bryssel II a-förordningen gällande äktenskapsmål, mål om föräldraansvar och internationella bortföranden av barn

Arbetsgruppens betänkande om nationella bestämmelser som kompletterar förordningen

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2021:20	Tema	Betänkanden och utlåtanden
Utgivare	Justitieministeriet	
Utarbetad av	Arbetsgrupp, ordförande lagstiftningsråd Outi Kemppainen	
Språk	finska	Sidantal 101
Referat	<p>Rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, dvs. den så kallade nya Bryssel II a-förordningen, antogs den 25 juni 2019 och börjar tillämpas den 1 augusti 2022.</p> <p>Det viktigaste syftet med den nya förordningen är att i medlemsstaterna underlätta rörlighet för de avgöranden, officiella handlingar och överenskommelser som hör till förordningens tillämpningsområde. Ändringarna har tagits in i den nuvarande Bryssel II a-förordningen (EG) nr 2201/2003 så att det har utarbetats en ny, omarbetad version av förordningen.</p> <p>I betänkandet föreslås det att det stiftas en ny lag om tillämpning av förordningen som ska innehålla sådana nationella bestämmelser som tillämpningen av förordningen förutsätter. I betänkandet föreslås utöver kompletterande bestämmelser även ändringar som preciserar bestämmelserna om säkringsåtgärder som förutsätts vid verkställighet av ett avgörande som meddelats om återlämnande av ett barn som olovligen bortförts eller kvarhållits.</p>	
Nyckelord	skilsmässa, vårdnad om barn, internationell familjerätt, bortförande av barn	
ISBN PDF	978-952-259-814-1	ISSN PDF 2490-1172
Ärendenr.	VN/13480/2020	Projektnr. OM059:00/2020
URN-adress	http://um.fi/URN:ISBN:978-952-259-814-1	

Sisältö

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	10
PERUSTELUT	11
1 Asian tausta ja valmistelu	11
1.1 Tausta	11
1.2 Valmistelu.....	12
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	12
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	14
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	15
2.1 Asetuksen tavoitteet	15
2.2 Toimivaltasäännöt	15
2.3 Vireilläolovaikutus	16
2.4 Lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä	16
2.5 Kansainvälinen lapsikaappaus	17
2.6 Päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano	18
2.7 Viralliset asiakirjat ja sopimukset.....	19
2.8 Täytäntöönpanomenettely	20
2.9 Keskusviranomainen	21
2.10 Asetuksen suhde pohjoismaiseen avioliittokonventioon	22
2.11 Siirtymäsäännökset	22
2.12 Komissiolle toimitettavat tiedot	23
2.13 Valtuutussäännökset	23
3 Nykytila ja sen arviointi	24
3.1 Asetuksen alaan liittyvä kansallinen sääntely	24
3.2 Lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanon turvaamistoimet	25

4	Esityksen tavoitteet	26
5	Keskeiset ehdotukset	27
5.1	Täytäntöönpanomenettely	27
5.2	Kieltäytymisperusteiden tutkimiseen toimivaltaiset viranomaiset	28
5.3	Käännöksissä hyväksytyt kielet	29
5.3.1	Todistusten vapaat tekstikentät	29
5.3.2	Vanhempainvastuuta koskeviin asioihin liittyvät pyynnöt	30
5.4	Lapsen sijoittaminen toiseen jäsenvaltioon	31
5.5	Lapsikaappausasioihin liittyvät sovinnot	32
5.6	Palauttamispäätöksen antamisen jälkeiset turvaamistoimet	34
6	Pääasialliset vaikutukset	35
6.1	Taloudelliset vaikutukset	35
6.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	35
6.3	Vaikutukset kansalaisten asemaan	36
6.4	Vaikutukset lapsiin	36
7	Lausuntopalaute	37
8	Säännöskohtaiset perustelut	38
8.1	Laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta	38
8.2	Laki lapsen hullosta ja tapaamisoikeudesta	48
8.3	Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta	55
8.4	Avioliittolaki	56
8.5	Laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta	57
8.6	Lastensuojelulaki	57
9	Voimaantulo	58
10	Toimeenpano ja seuranta	59

Lakiehdotukset	60
Rinnakkaistekstit	71
Lagförslag	81
Parallelltext	92

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 23.6.2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ns. uuden Bryssel II a -asetuksen soveltamisen edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Työryhmän oli myös arvioitava, onko Suomessa lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä tarpeen tarkistaa, ja tarvittaessa valmisteltava tätä koskevat lainmuutokset.

Uusi Bryssel II a -asetus eli neuvoston asetus (EU) 2019/1111 tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annettiin 25.6.2019. Asetusta sovelletaan 1.8.2022 alkaen.

Työryhmän oli laadittava lainsäädäntöehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin lainsäädäntöneuvos Outi Kemppainen oikeusministeriöstä. Jäseniksi nimettiin lainsäädäntöneuvos Maarit Leppänen ja hallitussihteeriksi Maija Leppä oikeusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Annika Parsons 6.9.2020 saakka ja erityisasiantuntija Sanna Koulu 26.11.2020 alkaen sosiaali- ja terveysministeriöstä, hovioikeudenneuvos Heli Sankari Helsingin hovioikeudesta, käräjätuomari Pekka Päivänsalo Helsingin käräjäoikeudesta, hallintovouti Niklas Tjurin Valtakunnanvoudinvirastosta ja asianajaja Jyrki Kuusivaara Suomen Asianajajaliitosta. Työryhmän pysyvinä asiantuntijoina olivat professori (emeritus) Markku Helin ja tutkijatohtori Sanna Mustasaari. Outi Kemppainen toimi myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmän toimikausi oli 1.7.2020–31.5.2021. Työryhmä kokoontui 10 kertaa.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 2021

Outi Kemppainen

Maarit Leppänen

Maija Leppä

Sanna Koulu

Heli Sankari

Pekka Päivänsalo

Niklas Tjurin

Jyrki Kuusivaara

Markku Helin

Sanna Mustasaari

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta. Ehdotetussa laissa annettaisiin asetuksen soveltamisen edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset muun muassa toimivaltaisista viranomaisista ja menettelystä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevissa asioissa.

Esityksessä ehdotetaan myös asetuksesta johtuvia seurannaismuutoksia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin, avioliittolakiin, yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annettuun lakiin sekä lastensuojelulakiin.

Lisäksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin ehdotetaan muutoksia, joilla täsmennetään ja täydennetään lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanon turvaamistoimiin liittyviä säännöksiä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2022, jolloin asetus tulee täysimääräisesti sovellettavaksi.

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen valmisteluun on johtanut tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta (uudelleenlaadittu) 25.6.2019 annettu neuvoston asetus (EU) 2019/1111, jäljempänä *uusi Bryssel II a -asetus* tai *asetus*, jonka soveltaminen edellyttää täydentävää kansallista sääntelyä.

Asetus on kaikilta osin velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Asetusta ei saa kirjoittaa uudelleen, eikä muutenkaan sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön. Asetusta ei saa myöskään selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Tämän mukaisesti ehdotetulla lainsäädännöllä täydennetään asetuksen säännöksiä vain siltä osin kuin se on välttämätöntä.

Esityksessä taustalla on myös apulaisoikeuskanslerin 9.5.2019 antama päätös (OKV/1784/1/2017), joka liittyi Suomessa lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanoon. Apulaisoikeuskansleri esitti arvioitavaksi, onko asiaa koskeva sääntely riittävä ja toimiva, ja pyysi ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin lainsäädännön täydentämiseksi ja täsmentämiseksi.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Valmistelu Euroopan unionin toimielimissä

Euroopan unionissa on voimassa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä *nykyinen Bryssel II a -asetus*. Sen 65 artikla sisältää uudelleentarkastelua koskevan säännöksen, jonka mukaan komissio toimittaa kertomuksen asetuksen soveltamisesta ja liittää siihen tarvittaessa ehdotuksia asetuksen mukauttamiseksi. Komissio hyväksyi 15.4.2014 kertomuksen Bryssel II a -asetuksen soveltamisesta asiakirjassa COM(2014)225 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2014%3A0225%3AFIN>. Kertomuksessa todettiin, että asetus on hyvin toimiva väline, mutta sääntelyä voitaisiin parantaa.

Komissio teki 30.6.2016 ehdotuksen uudeksi Bryssel II a -asetukseksi. Ehdotus on esitetty asiakirjassa COM/2016/0411 final - 2016/0190 (CNS) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1586955568359&uri=CELEX:52016PC0411>. Ehdotus perustui Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja erityisesti sen 81 artiklan 3 kohtaan. Määräyksen tavoitteena on kehittää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia perheoikeudelliset toimenpiteet mukaan lukien.

Ehdotukseen liittyi kaksi komission yksiköiden valmisteluasiakirjaa: vaikutusten arviointi englanninkielisessä asiakirjassa SWD/2016/0207 final - 2016/0190 (CNS) (Document 52016SC0207)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1586956921089&uri=CELEX:52016SC0207>

ja tiivistelmä vaikutusten arvioinnista asiakirjassa SWD(2016) 207 final (Document 52016SC0208)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1586955568359&uri=CELEX:52016SC0208>.

Komission ehdotuksen käsittely aloitettiin neuvoston siviilioikeustyöryhmässä kesällä 2016. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi uuden Bryssel II a -asetuksen 25.6.2019 ja se julkaistiin 2.7.2019 Euroopan unionin virallisessa lehdessä. (Virallinen lehti L 178

s.1 saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1590496769230&uri=CELEX:32019R1111>).

ruotsiksi:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1590496769230&uri=CELEX%3A32019R1111>.

Kansallinen valmistelu

Oikeusministeriössä järjestettiin 2.9.2016 komission ehdotusta koskeva kuulemistilaisuus. Tilaisuudessa olivat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoministeriö, Espoon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Helsingin oikeusaputoimisto, Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Helsingin sosiaali- ja terveystoimisto, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Kaapatut Lapset ry ja Suomen Asianajajaliitto. Lisäksi kirjallisen lausunnon antoivat Pirkanmaan kärjäoikeus, Valtakunnanvoudinvirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira.

Ehdotuksesta annettiin eduskunnalle 15.9.2016 valtioneuvoston kirjelmä U 52/2016 vp ja kirjelmää täydentävä selvitys 15.11.2018. Lakivaliokunta antoi asiasta lausunnon LaVL 16/2016 vp https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/LaVL_16+2016.aspx.

Yhteenveto eduskuntakäsittelystä on saatavilla osoitteessa https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_52+2016.aspx.

Neuvotteluissa Suomi piti tavoiteltavana päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon sekä kaapatun lapsen palauttamismenettelyn tehostamista rajat ylittävissä asioissa. Suomi kannatti sitä, että jäsenvaltioissa asetuksen soveltamisalalla annettu päätös voidaan panna toisessa jäsenvaltiossa täytäntöön ilman erillistä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevaa menettelyä, jos päätökseen johtanut menettely täyttää oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asetetut vaatimukset. Tärkeänä Suomi piti sitä, että sääntelystä tulee mahdollisimman yhteensopiva toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvistä asioista Haagissa vuonna 1996 tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä *Haagin lastensuojelusopimus*, kanssa.

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Oikeusministeriö asetti 23.6.2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella asetuksen soveltamisen edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Työryhmän oli myös arvioitava, onko Suomessa lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä tarpeen tarkistaa, ja tarvittaessa valmisteltava tätä koskevat lainmuutokset. Työryhmässä oli edustettuna oikeusministeriön lisäksi sosi-
aali- ja terveysministeriö, Helsingin hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Valtakunnan-
voudinvirasto ja Suomen Asianajajaliitto. Pysyvinä asiantuntijoina olivat professori
(emeritus) Markku Helin ja tutkijatohtori Sanna Mustasaari.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Asetuksen tavoitteet

Uuden Bryssel II a -asetuksen tavoitteena on poistaa jäljellä olevia esteitä asetuksen soveltamisalaan kuuluvien päätösten, virallisten asiakirjojen sekä sopimusten va-paalle liikkuvuudelle. Asetuksen tarkoituksena on suojata paremmin lapsen etua siten, että menettelyitä yksinkertaistetaan ja niiden tehokkuutta parannetaan. Lisäksi muu-toksilla on pyritty parantamaan oikeusvarmuutta, vähentämään kustannuksia ja lyhen-tämään menettelyjä lapsikaappaustapauksissa. Muutokset on sisällytetty nykyiseen Bryssel II a-asetukseen siten, että asetuksesta on laadittu kokonaan uusi toisinto.

2.2 Toimivaltasäännöt

Asetuksessa on säännökset tuomioistuimen toimivallasta avioliittoa ja vanhempain-vastuuta koskevissa asioissa. Avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi ju-listamista koskeviin toimivaltaperusteisiin ei ole tehty muutoksia.

Asetuksessa tarkoitettu vanhempainvastuun käsite vastaa nykyisen asetuksen sään-telyä. Vanhempainvastuulla asetuksessa tarkoitetaan kaikkia oikeuksia ja velvolli-suuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on päätöksen tai lain taikka voimassa olevan sopimuk-sen perusteella, mukaan lukien oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus (1 artikla ja 2 artiklan 2 kohdan 7 alakohta).

Vanhempainvastuuta koskevien asioiden toimivaltaperusteet ovat pääperiaatteiltaan ennallaan. Toimivaltaperusteisiin on kuitenkin lisätty uusi liitännäiskysymyksiä kos-keva säännös (16 artikla). Siinä säädetään, että jos jäsenvaltion tuomioistuimessa vi-reille pantu asia ei kuulu asetuksen soveltamisalaan, mutta sen tulos riippuu vanhem-painvastuuta koskevaan asiaan kuuluvan liitännäiskysymyksen ratkaisemisesta, ky-seisen jäsenvaltion tuomioistuin voi ratkaista kysymyksen, vaikka kyseinen jäsenvaltio ei ole asetuksen nojalla toimivaltainen. Asetuksen perusteluosan johdantokappaleen 32 mukaan esimerkiksi perintöasiassa, jossa lapsi on osallisena ja jossa on nimettävä edunvalvoja edustamaan lasta, perintöasian käsittelyssä toimivaltainen jäsenvaltio voi nimetä edunvalvojan vireillä olevaa menettelyä varten riippumatta siitä, onko kyseinen

tuomioistuin asetuksen nojalla toimivaltainen vanhempainvastuuta koskevassa asiassa. Tällä ratkaisulla on oikeusvaikutuksia ainoastaan siinä menettelyssä, jossa kyseinen ratkaisu tehtiin. Tällaisella edunvalvojalla ei siis ole kelpoisuutta edustaa lasta muutoin kuin tuossa asiassa.

Tämän lisäksi 16 artiklassa säädetään mahdollisuudesta antaa perintöasiaan tarvittava viranomaisen lupa, esimerkiksi lupa lapsen puolesta tehtävään perinnönjakoon tai perinnöstä luopumiseen, lapsen asuinpaikasta riippumatta. Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa perintöasiaa koskevassa menettelyssä lapsen puolesta toteutetun tai toteutettavan oikeustoimen pätevyys edellyttää jonkin tuomioistuimen lupaa tai hyväksyntää, kyseisen jäsenvaltion tuomioistuin voi tehdä päätöksen tällaisen oikeustoimen sallimisesta tai hyväksymisestä, vaikka se ei ole asetuksen nojalla toimivaltainen.

2.3 Vireilläolovaikutus

Uusi Bryssel II a -asetus sisältää vireilläoloa koskevan säännöksen (20 artikla), joka vastaa lähtökohdiltaan nykyisen asetuksen vastaavaa säännöstä. Peruseriaatteena on edelleen se, että jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa on vireillä samojen asianosaisten välillä oleva avioeroasia tai samaa lasta koskeva vanhempainvastuuta koskeva sama asia, niin se tuomioistuin, jossa menettely on pantu ensin vireille, tutkii toimivaltansa ensin. Se tuomioistuin, jossa asia on pantu myöhemmin vireille, odottaa toimivaltakysymyksen ratkaisua. Säännöksen tarkoituksena on estää epäasiallinen taktikointi, jossa oikeudenkäyntiä pyritään viivyttämään laittamalla asia vireille muuhun tuomioistuimeen kuin siihen, jossa asia on sovittu käsiteltäväksi. Uudessa asetuksessa tähän sääntelyyn on tehty oikeuspaikkasopimukseen liittyvä poikkeus. Sen mukaan se tuomioistuin, jonka toimivalta perustuu oikeuspaikkasopimukseen, tutkii toimivaltansa ensin. Tilanteesta, jossa vanhempainvastuuta koskeva menettely on vireillä yhtä aikaa jäsenvaltion tuomioistuimessa ja Haagin lastensuojelusopimukseen kuuluvan sopimusvaltion tuomioistuimessa, säädetään asetuksen 97 artiklassa.

2.4 Lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä

Nykyisessä Bryssel II a -asetuksessa ei ole yleistä säännöstä lapsen kuulemisesta, mutta sen 23 artiklassa säädetään yhdeksi kieltäytymisperusteeksi se, että tuomio on annettu kiireellistä tilannetta lukuun ottamatta ilman, että lapselle on annettu tilaisuus tulla kuulluksi, ja tämä on vastoin sen jäsenvaltion oikeudenkäyntimenettelyjä koskevia peruseriaatteita, jossa tunnustamista pyydetään. Uuden Bryssel II a -asetuksen yleisiin säännöksiin on otettu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklan 1 kohtaa

ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12 artiklaa vastaava yleinen säännös lapsen kuulemisesta. Asetuksen 21 artiklan mukaan jäsenvaltioiden viranomaisten on toimivaltaansa käyttäessään annettava lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeus ilmaista näkemyksensä. Lapsen ilmaisemat näkemykset on myös otettava hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla huomioon.

Säännöstä täydentävässä johdanto-osan perustelukappaleessa 39 todetaan, että jäsenvaltioiden asiana on päättää kansallisen lainsäädännön ja menettelyn mukaisesti, kenen toimesta ja miten lasta kuullaan. Lisäksi todetaan, että lapsen kuulemisvelvoite ei ole ehdoton, vaan sitä on arvioitava kussakin tapauksessa erikseen lapsen etu huomioon ottaen esimerkiksi tapauksissa, joissa osapuolten välillä on tehty sopimuksia. Vanhempainvastuuta koskevien päätösten samoin kuin virallisten asiakirjojen ja sopimusten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa menettelyissä voidaan ottaa huomioon kieltäytymisperusteena se, että lapselle ei ole annettu mahdollisuutta ilmaista näkemystään (39 ja 68 artikla). Tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytyminen tällä perusteella on harkinnanvaraista. Asetuksessa tarkoitettujen etuoikeutettujen päätösten osalta lapsen mahdollisuus ilmaista näkemyksensä 21 artiklan mukaisesti on edellytys todistuksen antamiselle (47 artikla). Asetuksessa tarkoitettuja etuoikeutettuja päätöksiä selostetaan jäljempänä jaksossa 2.6.

2.5 Kansainvälinen lapsikaappaus

Asuinvaltiostaan luvattomasti poisviedyn tai sieltä palauttamatta jätetyn lapsen palauttamiseen sovelletaan edelleen kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25.10.1980 tehtyä yksityisoikeuden alaa koskevaa Haagin yleissopimusta, jäljempänä *Haagin lapsikaappaus sopimus*. Asetuksessa on kuitenkin yleissopimusta täydentäviä säännöksiä samalla tavoin kuin nykyisessä asetuksessa. Uudessa asetuksessa kansainvälistä lapsikaappausta koskevat säännökset on koottu erilliseen lukuun ja lapsen palauttamista koskevaa menettelyä on pyritty tehostamaan asettamalla määräaikoja. Asetuksen johdanto-osassa suositellaan lapsen palauttamista koskevien asioiden keskittämistä mahdollisuuksien mukaan yhteen tuomioistuimeen.

Uutta on se, että asetuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa lukua sovellettaessa päätöksellä tarkoitetaan myös Haagin lapsikaappaus sopimuksen perusteella annettuja palautuspäätöksiä. Säännökset on tarkoitettu sovellettaviksi tilanteissa, jossa lapsi on palauttamispäätöksen antamisen jälkeen kaapattu edelleen toiseen jäsenvaltioon ennen kuin päätös on saatu pantua täytäntöön. Haagin lapsikaappaus sopimukseen perustuvan palautusmenettelyn sijasta tällaisissa tilanteissa voidaan siten

tehdä hakemus, joka koskee toisessa jäsenvaltiossa annetun palautuspäätöksen täytäntöönpanoa. Palautuspäätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan seuraavassa jaksossa selostettavan yleisen järjestelmän mukaista menettelyä.

2.6 Päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano

Asetuksen mukaan jäsenvaltiossa annetut ratkaisut tunnustetaan nykyiseen tapaan ilman eri menettelyä. Asetuksen mukaan ei ole enää mahdollista pyytää vahvistettavaksi, että toisessa jäsenvaltiossa annettu ratkaisu on tunnustettava. On kuitenkin mahdollista pyytää päätöstä, jossa todetaan, että ratkaisua ei kieltäytymisperusteen vuoksi tunnusteta, tai vaihtoehtoisesti päätöstä, jonka mukaan perusteita kieltäytyä ratkaisun tunnustamisesta ei ole.

Uudistetun asetuksen tavoitteena on lapsia koskevien rajat ylittävien riita-asioiden käsittelyn nopeuttaminen ja niihin liittyvien kustannusten vähentäminen. Tämän vuoksi asetuksessa on poistettu nykyisin täytäntöönpanojäsenvaltiossa toteutettava täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva menettely (ns. eksekvatuurimenettely) kaikkien asetuksen soveltamisalaan kuuluvien päätösten osalta. Päätöksen täytäntöönpano ei siten edellytä enää sitä, että päätös on eksekvatuurimenettelyssä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa voi kuitenkin vastustaa vetoamalla asetuksessa säädettyihin kieltäytymisperusteisiin.

Asetuksessa päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano on jaettu kahteen järjestelmään: yleiseen järjestelmään ja niin kutsuttujen etuoikeutettujen päätösten järjestelmään. Tämän lisäksi asetuksessa säädetään erikseen virallisten asiakirjojen ja sopimusten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

Yleisen järjestelmän mukaan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä perusteilla (38–41 artikla), jotka vastaavat asiallisesti nykyisessä asetuksessa säädettyjä tunnustamatta jättämisen tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen kieltäytymisperusteita.

Asetuksessa tarkoitettuja etuoikeutettuja päätöksiä ovat nykyiseen tapaan tapaamisoikeutta koskevat päätökset ja tietyt lapsen huoltoa koskevat päätökset, jotka edellyttävät lapsen palauttamista (42 artikla). Viimeksi mainituilla tarkoitetaan lapsen huollosta annettuja päätöksiä, jotka on annettu lapsen asuinvaltiossa sen jälkeen, kun toinen jäsenvaltio on kieltäytynyt lapsen palauttamisesta vuoden Haagin lapsikaappaus-sopimuksen 13 artiklan ensimmäisen kappaleen b alakohdan eli vakavan vaaran tai

13 artiklan toisen kappaleen eli lapsen vastustuksen perusteella (asetuksen 29 artiklan 6 kohta).

Etuoikeutettuihin päätöksiin sovelletaan suotuisampaa kohtelua kuin yleisessä järjestelmässä, eli sellaista tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa järjestelmää, jossa ainut kieltäytymisperuste on kyseisen päätöksen kanssa ristiriitainen myöhemmin annettu päätös (50 artikla). Edellytyksenä on lisäksi, että myöhempi päätös on annettu siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään, taikka toisessa jäsenvaltiossa tai sellaisessa kolmannessa maassa, jossa lapsen asuinpaikka on, edellyttäen että tämä myöhemmin annettu päätös täyttää ne edellytykset, jotka ovat tarpeen sen tunnustamiseksi siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään.

Päätöstä voidaan pitää etuoikeutettuna vain, jos siitä on annettu asetuksen 47 artiklassa tarkoitettu todistus. Koska tälle todistukselle on täytäntöönpanomenettelyssä annettu erityinen merkitys, se voidaan antaa vain asetuksessa säädettyjen edellytysten täytyessä. Jos tämä todistus on annettu virheellisesti, se on peruutettava. Etuoikeutetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan menettelyyn voidaan vaihtoehtoisesti soveltaa myös yleistä järjestelmää.

Asetuksessa tuomioistuimen käsite on nykyisen asetuksen tapaan laaja ja sillä tarkoitetaan myös hallintoviranomaisia, jotka käyttävät toimivaltaa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Kaikki sopimukset, jotka tuomioistuin on hyväksynyt sen jälkeen, kun asiasisältö on tutkittu, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön päätöksinä. Suomessa sosiaalilautakunta on siten katsottava asetuksen mukaiseksi tuomioistuimeksi ja sosiaalilautakunnan vahvistamat sopimukset lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta liikkuvat asetuksen nojalla kuten päätökset. Myös Suomen tuomioistuimen vahvistamat sovinnot liikkuvat päätöksiä koskevien asetuksen säännösten mukaisesti.

2.7 Viralliset asiakirjat ja sopimukset

Asetuksessa säädetään nykyistä täsmällisemmin virallisten asiakirjojen ja sopimusten liikkumisesta jäsenvaltioiden välillä. Tämä johtuu siitä, että monissa jäsenvaltioissa on viime vuosina siirrytty menettelyyn, jossa avioerosta ja lapsen huollosta voidaan pätevästi sopia asianosaisten kesken tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä niin, että sopimus rekisteröidään paikallisessa rekisteriviranomaisessa tai tehdään esimerkiksi notaarin luona. Tällaisten virallisten asiakirjojen ja rekisteröityjen sopimusten liikkuminen jäsenvaltioiden välillä on haluttu varmistaa.

Viralliset asiakirjat ja sopimukset, joilla on sitova oikeusvaikutus päätöksen antaneessa jäsenvaltiossa, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön yleisen järjestelmän mukaisesti samalla tavoin kuin päätökset. Edellytyksenä on se, että virallinen asiakirja on laadittu tai rekisteröity ja sopimus on rekisteröity asetuksen mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Niihin on myös liitettävä asetuksen mukainen todistus. Tällekin todistukselle on annettu erityinen merkitys. Virallista asiakirjaa tai sopimusta koskevan todistuksen voi antaa vain, jos asetuksen mukaisia toimivaltasääntöjä on noudatettu, eikä ole epäilystä siitä, että sopimuksen sisältö olisi lapsen edun vastainen. Virheellisesti annettu todistus on peruutettava. Asetuksen 68 artiklassa säädetään virallisia asiakirjoja ja sopimuksia koskevista kieltäytymisperusteista, jotka ovat soveltuvin osin samat kuin päätöksiä koskevat kieltäytymisperusteet.

Virallinen asiakirja on määritelty asetuksen 2 artiklassa ja määritelmä vastaa muissa siviilioikeudellista yhteistyötä koskevissa Euroopan unionin säädöksissä käytettyä määritelmää. Sopimuksella asetuksessa tarkoitetaan muuta kuin virallista asiakirjaa, jonka on rekisteröinyt komissiolle ilmoitettu kansallinen viranomainen. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 14 mukaan sopimuksen rekisteröinnillä tarkoitetaan toimivaltaisen tahon muodollista toimenpidettä. Suomen lainsäädännössä ei tunneta asetuksessa tarkoitettuja virallisia asiakirjoja tai rekisteröityjä sopimuksia. Sellainen voi kuitenkin tulla Suomessa tunnustettavaksi ja täytäntöönpantavaksi.

2.8 Täytäntöönpanomenettely

Uudessa Bryssel II a -asetuksessa on päädytty täytäntöönpanon osittaiseen yhtenäistämiseen. Lähtökohtana täytäntöönpanossa on täytäntöönpanovaltion kansallisten säännösten soveltaminen. Asetuksessa on kuitenkin yhteiset säännökset siitä, milloin toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpanon voi keskeyttää tai milloin siitä voi kieltäytyä.

Täytäntöönpanon edellytyksenä on päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus päätöksen antaneessa jäsenvaltiossa. Tästä johtuen täytäntöönpano on asetuksen 56 artiklan mukaan keskeytettävä, jos päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus keskeytyy päätöksen antaneessa jäsenvaltiossa. Sen lisäksi asetuksessa säädetään harkinnanvaraisista keskeytysperusteista. Harkinnanvaraisen keskeyttämisen syynä voivat olla muutoksenhaku alkuperäiseen päätökseen, täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskeva hakemus ja etuoikeutetusta päätöksestä annetun todistuksen peruuttamista koskeva hakemus.

Asetuksessa säädetty peruste täytäntöönpanon keskeyttämiseen on lisäksi se, että täytäntöönpano saattaisi lapsen vakavaan vaaraan altistumisesta ruumiillisille tai henkille vaurioille päätöksen antamisen jälkeen ilmenneiden väliaikaisten esteiden tai muiden olosuhteissa tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi. Täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos vakava vaara on pysyvä.

Asetuksen 57 artiklan mukaan täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännön mukaisia täytäntöönpanon keskeyttämisen tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteita voidaan soveltaa vain siltä osin kuin ne eivät ne ole ristiriidassa asetuksen säännösten kanssa. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 63 mukaan kyseisiin perusteisiin voisivat kuulua esimerkiksi riitautukset, jotka perustuvat kansallisen lainsäädännön mukaisiin muotovirheisiin täytäntöönpanomääräyksessä tai väitteeseen siitä, että päätöksessä edellytetty toimi on jo toteutettu tai sitä ei enää voida toteuttaa esimerkiksi ylivoimaisen esteen vuoksi, sen henkilön vakavan sairauden vuoksi, jolle lapsi on tarkoitus luovuttaa, tai kyseisen henkilön vangitsemisen tai kuoleman vuoksi taikka siksi, että jäsenvaltio, johon lapsi on tarkoitus palauttaa, on joutunut sotatilaan päätöksen antamisen jälkeen. Kyse voi olla myös siitä, että päätöksellä ei ole täytäntöönpanokelpoista sisältöä eikä sisältöä voida muokata täytäntöönpanokelpoiseksi.

2.9 Keskusviranomainen

Samoin kuin nykyisin, asetuksessa on säännökset jäsenvaltioiden nimeämien keskusviranomaisten välisestä yhteistyöstä. Asetuksen johdanto-osassa jäsenvaltioita kehoitetaan harkitsemaan saman keskusviranomaisen nimeämistä asetukselle kuin se, jonka he ovat nimenneet Haagin lapsikaappaus sopimukselle ja Haagin lastensuojelusopimukselle. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että keskusviranomaisilla on asianmukaiset taloudelliset ja henkilöstöresurssit, jotta ne voivat hoitaa niille asetuksella osoitetut tehtävät. Keskusviranomaiselle ei ole säädetty uusia tehtäviä, mutta yhteistyötä koskevia säännöksiä on pyritty selkeyttämään.

Uutta on se, että toiseen jäsenvaltioon osoitetut pyynnöt on lähetettävä pyynnön esittäjän viranomaisen tai vastaavasti hakijan asuinpaikan jäsenvaltion keskusviranomaisen kautta. Velvoite toimia keskusviranomaisen välityksellä koskee ainoastaan ensimmäistä pyyntöä. Myöhempi yhteydenpito tuomioistuimeen, toimivaltaiseen viranomaiseen tai hakijaan voidaan tehdä myös suoraan. Tuomioistuinten välinen suora yhteydenpito on sallittu. Toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen tai toimivaltaiseen viranomaiseen voidaan ottaa yhteyttä suoraan myös kiiretilanteessa eli esimerkiksi silloin, kun lapsen oletetaan olevan välittömässä vaarassa ja toisen jäsenvaltion toimivaltaista viranomaista pyydetään harkitsemaan, onko tarpeen toteuttaa toimenpiteitä lapsen suojelemiseksi.

2.10 Asetuksen suhde pohjoismaiseen avioliittokonventioon

Uuden Bryssel II a -asetuksen suhteesta muihin säädöksiin säädetään asetuksen VIII luvussa. Asetuksen 94 artiklassa säädetään Pohjoismaiden kannalta merkityksellisestä asiasta eli asetuksen suhteesta Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken 6.2.1931 tehtyyn avioliittoon, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävään sopimukseen (SopS 20/1931), jäljempänä *pohjoismainen avioliittokonventio*. Artiklassa säädetään ensinnä siitä yleisestä periaatteesta, että asetus korvaa jäsenvaltioiden väliset kahdenväliset ja monenväliset sopimukset. Siitä poiketen Suomelle ja Ruotsille on nykyisen Bryssel II a -asetuksen mukaisesti annettu mahdollisuus ilmoituksella soveltaa keskinäisissä suhteissaan asetuksen sijasta pohjoismaista avioliittokonventiota ja myös peruuttaa ilmoituksensa. Suomi ja Ruotsi ovat tällaisen ilmoituksen tehneet nykyisen Bryssel II a -asetuksen voimaantulon yhteydessä ja ilmoitukset on julkaistu nykyisen Bryssel II a -asetuksen liitteessä. Molemmista valtioista on aikomus jatkaa jo annettujen ilmoitusten mukaisesti pohjoismaisen avioliittokonvention soveltamista asetuksen sijasta.

Muillakin osin säännökset asetuksen suhteista muihin kansainvälisiin sopimuksiin vastaavat nykyisen asetuksen säännöksiä. Asetuksen suhteesta vuoden 1996 yleis-sopimukseen on kuitenkin nykyistä yksityiskohtaisemmat säännökset 97 artiklassa.

2.11 Siirtymäsäännökset

Uutta Bryssel II a -asetusta sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu tai rekisteröity, ja sellaisiin sopimuksiin, jotka on rekisteröity 1.8.2022 tai sen jälkeen.

Nykyistä Bryssel II a -asetusta sovelletaan edelleen päätöksiin, jotka on annettu oikeudenkäynneissä, jotka on pantu vireille, virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu tai rekisteröity, ja sopimuksiin, joista on tullut täytäntöönpanokelpoisia siinä jäsenvaltiossa, jossa ne tehtiin ennen 1 päivää elokuuta 2022.

2.12 Komissiolle toimitettavat tiedot

Asetuksen 103 artiklassa on lueteltu tiedot, jotka jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle ja jotka komissio saattaa julkisesti saataville. Jäsenvaltioiden tiedot julkaistaan Euroopan oikeusportaalissa, joka on Euroopan unionin keskitetty sähköinen palvelu osoitteessa <https://e-justice.europa.eu>.

Osa ilmoituksista koskee jäsenvaltioiden mahdollisesti hyväksymiä laajennuksia käännösten kielivaatimukseen ja poikkeuksia lapsen sijoittamista koskevien pyyntöjen hyväksymiseen. Näitä säännöksiä on kuvattu tarkemmin jäljempänä jaksoissa 4.3 ja 4.4. Muilta osin ilmoitukset koskevat tietoa jäsenvaltioiden toimivaltaisista viranomaisista ja muutoksenhakumenettelyistä asetuksen soveltamiseen liittyvissä asioissa.

2.13 Valtuutussäännökset

Asetuksen 92 ja 93 artiklassa säädetään komissiolle annetusta valtuutuksesta antaa delegoituja säädöksiä, joilla muutetaan liitteitä niiden päivittämiseksi tai teknisten muutosten tekemiseksi niihin.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Asetuksen alaan liittyvä kansallinen sääntely

Tuomioistuimen toimivallasta ja päätösten tunnustamisesta avioeroa koskevissa asioissa säädetään avioliittolain (234/1929) 119 ja 121–124 §:ssä. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat kansainvälisyksityisoikeudelliset säännökset ovat lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983), jäljempänä *lapsenhuolto-laki*, 4, 6 ja 7 luvuissa. Lastensuojelun järjestämisestä rajat ylittävissä tilanteissa säädetään lastensuojelulain (417/2007) 17 §:ssä. Edunvalvontaa koskevat kansainvälisyksityisoikeudelliset säännökset ovat holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 10 a luvussa. Nämä kansalliset säännökset ovat pääosin syrjäytyneet Bryssel II a -asetuksen säännöksillä, joiden soveltaminen alkoi 1.3.2005. Nykyistä asetusta täydentää laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta (1153/2004), jäljempänä *asetuksen soveltamislaki*.

Siirtymäsäännösten jälkeen uusi Bryssel II a -asetus tulee sovellettavaksi nykyisen Bryssel II a -asetuksen sijasta ja saa etusijan edellä mainittuihin kansallisiin säännöksiin nähden. Nykyisestä Bryssel II a -asetuksesta poiketen uudessa asetuksessa on myös toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpanomenettelyyn liittyviä säännöksiä. Suomessa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien päätösten täytäntöönpanosta säädetään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996), jäljempänä *täytäntöönpanolaki*. Siltä osin kuin täytäntöönpanomenettelystä säädetään asetuksessa, asetuksen säännökset syrjäyttävät kansalliset säännökset. Asetuksen mukainen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely on kuitenkin sovitettava yhteen kansallisen lainsäädännön kanssa. Asetuksessa on myös jätetty eräitä viranomaisten toimivaltaan ja menettelyihin liittyviä asioita päätettäväksi kansallisella tasolla.

3.2 Lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanon turvaamistoimet

Luvattomasti poisviedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamista koskevien hakemusten määrä Suomen tuomioistuimissa on kaiken kaikkiaan pieni. Näiden asioiden käsittely on ensimmäisessä oikeusasteessa keskitetty Helsingin hovioikeuteen, jonka ratkaistavana on vuosina 2016–2020 ollut alle 10 hakemusta vuodessa. Valitus korkeimpaan oikeuteen on vuodesta 2015 alkaen edellyttänyt muutoksenhakulupaa. Korkeimmassa oikeudessa on ratkaistu vuosina 2016, 2019 ja 2020 yksi lapsen palauttamista koskeva asia kunakin vuonna. Osassa näiden tuomioistuinten ratkaisuista lapsi on määrätty palautettavaksi toiseen valtioon.

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanosta säädetään lapsenhuoltolain 46 §:ssä. Pykälän mukaan lapsen palauttamisesta annettu määräys on pantava täytäntöön noutamalla lapsi. Määräyksen täytäntöönpano tapahtuu muutoin täytäntöönpanolain mukaisesti. Tästä poiketaan kuitenkin siinä, että täytäntöönpanosovittelua ei järjestetä. Lisäksi mahdollisuudet kieltäytyä täytäntöönpanosta ovat tavanomaista rajoitetummat. Tuomioistuimen mahdollisuudesta päättää turvaamistoimista säädetään täytäntöönpanolain 17 ja 25 §:ssä.

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano on useimmiten saatu kihlakunnanvoudin johdolla järjestetyä niin, että lapsi on palautettu vapaaehtoisesti asuinvaltionsa. Turvaamistoimia täytäntöönpanon toteuttamista varten on tarvittu äärimmäisen harvoin.

Palauttamispäätöksen täytäntöönpanomenettelyä sujuvoitettiin vuonna 2016 voimaan tulleella lainsäädäntömuutoksella (HE 231/2014 vp). Lapsenhuoltolain 44 §:ää muutettiin tuolloin niin, että palauttamispäätöksen antanut tuomioistuin antaa myös noutomääräyksen toimivaltaiselle ulosottomiehelle. Aiemmin palauttamispäätöksen antanut tuomioistuin lähetti päätöksen käräjäoikeuteen, joka puolestaan antoi täytäntöönpanomääräyksen ulosottomiehelle. Lainsäädäntömuutoksen jälkeen on havaittu olevan epäselvää, mikä taho voi päättää palauttamispäätösten täytäntöönpanoon liittyvistä turvaamistoimista. On tarkoituksenmukaista, että asia selvennetään tässä yhteydessä, vaikka kysymys ei ole asetuksen soveltamisesta johtuvasta muutoksesta. On myös katsottu aiheelliseksi täsmentää turvaamistoimena väliaikaisesti sijoitetun lapsen oikeudellista asemaa turvaamistoimen aikana.

4 Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on antaa asetuksen edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset. Lisäksi tavoitteena on täsmentää eräitä lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanoon liittyviä säännöksiä sekä saattaa joitakin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa asetuksessa (556/1994) olevia säännöksiä perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle.

5 Keskeiset ehdotukset

5.1 Täytäntöönpanomenettely

Asetuksen mukaan toisessa jäsenvaltiossa tehtyjen päätösten täytäntöönpanomenettelyyn sovelletaan täytäntöönpanojäsenvaltion lakia. Jäsenvaltiossa annettu päätös, joka on täytäntöönpanokelpoinen päätöksen antaneessa jäsenvaltiossa, pannaan täytäntöön täytäntöönpanojäsenvaltiossa samoin edellytyksin kuin kyseisessä jäsenvaltiossa annettu päätös. Toisessa jäsenvaltiossa annettu päätös siis rinnastetaan kotimaiseen päätökseen.

Asetuksen 52 artiklan mukaan täytäntöönpanohakemus on toimitettava viranomaiselle, joka on täytäntöönpanojäsenvaltion kansallisen lain nojalla toimivaltainen täytäntöönpanoa varten ja jonka kyseinen jäsenvaltio on ilmoittanut komissiolle 103 artiklan mukaisesti.

Asetuksen soveltamisala on laaja, joten täytäntöönpantavaksi voi tulla erilaisiin asioihin liittyviä päätöksiä. Useimmiten täytäntöönpantavana olevat päätökset ovat lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta annettuja päätöksiä, joiden täytäntöönpanoon sovelletaan täytäntöönpanolakia. Toimivaltainen viranomainen täytäntöönpanoasiassa on käräjäoikeus. Jos lapsen huoltoa tai asumista koskevan päätöksen antamisesta on kulunut alle 3 kuukautta, täytäntöönpanoa voidaan hakea täytäntöönpanolain 4 §:n 2 momentin nojalla myös suoraan ulosottomieheltä. Asetuksen 73 artiklan mukaan asetuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa menettelyä sovelletaan myös asetuksen mukaisissa menettelyissä vahvistettujen oikeudenkäyntikulujen täytäntöönpanoon. Suomessa oikeudenkäyntikulujen täytäntöönpanoa koskeva hakemus tehdään ulosottokaaren mukaisesti ulosottoviranomaiselle.

Asetuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa lukua sovellettaessa päätöksellä tarkoitetaan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan myös jäsenvaltiossa annettua päätöstä, joka koskee lapsen palauttamista toiseen jäsenvaltioon Haagin lapsikaappaus sopimuksen nojalla ja joka on pantava täytäntöön muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa palauttamispäätös on annettu. Asia todetaan myös asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 16. Asetuksen sääntely tällaisen erityisen tilanteen osalta on muutoin niukkaa.

Suomessa ei ole säännöksiä lapsen palauttamisesta toisessa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanosta. Olisi kuitenkin tarpeen, että pantaessa tällaista päätöstä asetuksen nojalla täytäntöön, siihen sovellettavasta menettelystä olisi säädetty.

Lapsenhuoltolain säännökset lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanosta edellyttävät, että lapsen palauttamisesta päättänyt tuomioistuin lähettää antamansa päätöksen ja noutomääräyksen viran puolesta suoraan toimivaltaiselle ulosottomiehelle täytäntöönpanoa varten. Erillistä täytäntöönpanohakemusta ei tarvita. Sääntely perustuu siihen, että palauttamispäätöksen antanut tuomioistuin on katsonut palautuksen olevan lapsen edun mukaista ja täytäntöönpano tapahtuu viipymättä palauttamispäätöksen antamisen jälkeen. Menettely ei sellaisenaan sovellu toisessa jäsenvaltiossa annetun palauttamispäätöksen täytäntöönpanoon. Ulkomaisessa palauttamispäätöksessä ei ole vastaavaa noutomääräystä ja palautuspäätöksen antamisesta on saattanut kulua aikaa.

Tarkoituksenmukainen menettely tällaisen toisessa jäsenvaltiossa annetun palauttamispäätöksen täytäntöönpanoon olisi lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoon sovellettava täytäntöönpanolain mukainen menettely. Tämä tarkoittaisi sitä, että täytäntöönpanoa haettaisiin kärjäoikeudelta. Jos lapsen palauttamisesta toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen antamisesta olisi kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta, täytäntöönpanoa voisi hakea täytäntöönpanolain mukaisesti kärjäoikeuden sijasta myös suoraan ulosottomieheiltä. Näistä syistä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että toisessa jäsenvaltiossa lapsen palauttamisesta annettu päätös pantaisiin täytäntöön täytäntöönpanolain nojalla samalla tavoin kuin lapsen huollosta annettu päätös.

5.2 Kieltäytymisperusteiden tutkimiseen toimivaltaiset viranomaiset

Asetuksen mukaan kansallisessa laissa säädetään siitä, mille viranomaiselle asetuksen mukainen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskeva hakemus on tehtävä.

Esityksessä ehdotetaan, että kieltäytymisperusteet tutkisi kärjäoikeus.

Ehdotuksen mukaan kieltäytymisperusteet tutkittaisiin täytäntöönpanoasian käsittelyn yhteydessä, jos asetuksessa tarkoitettu täytäntöönpanoasia on vireillä. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta säädetään täytäntöönpanolaissa ja oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpanosta ulosottokaareissa. Ulkomailla lapsen palauttamisesta annetut päätökset pantaisiin edellä selostetun mukaisesti täytäntöön täytäntöönpanolain mukaisesti. Täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevat vaatimukset tutkisi se kärjäoikeus, jossa täytäntöönpanoasia

on vireillä. Jos täytäntöönpanoa olisi tuomioistuimen asemesta haettu suoraan ulosottomieheltä ja vastapuoli vetoaisi kieltäytymisperusteisiin, ulosottomiehen olisi siirrettävä asia kärjäoikeuden ratkaistavaksi.

Jos täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tai asia koskee muuta kuin lapsen huoltoa tai tapamista, lapsen palauttamista tai oikeudenkäyntikuluja, kieltäytymisperusteet tutkitaisiin hakemusasiana kärjäoikeudessa. Toimivaltainen tuomioistuin olisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ssä tarkoitettu kärjäoikeus. Jos hakemus koskisi ainoastaan vanhempainvastuusta tehtyä ratkaisua tai ratkaisua, jonka mukaan lapsi on palautettava toiseen jäsenvaltioon, toimivaltainen tuomioistuin olisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 13 §:ssä tarkoitettu kärjäoikeus. Viimesijainen tuomioistuin olisi Helsingin kärjäoikeus.

Tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskevaan päätökseen voi asetuksen 61 artiklan mukaan hakea muutosta. Muutoksenhaku on toimitettava viranomaiseen tai tuomioistuimeen, jonka jäsenvaltio on ilmoittanut komissiolle. Muutoksenhakuun annettuun päätökseen saa 62 artiklan mukaan hakea muutosta ainoastaan, jos jäsenvaltio on ilmoittanut komissiolle ne tuomioistuimet, joissa jatkomuutoksenhaku on pantava vireille.

Ehdotuksen mukaan kieltäytymisperustetta koskevaan ratkaisuun voisi hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta riita-asioissa säädetään. Kärjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta hovioikeudelta ja hovioikeuden päätökseen korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Suomi ilmoittaisi nämä muutoksenhakuominoistuiimet komissiolle.

5.3 Käännöksissä hyväksytyt kielet

5.3.1 Todistusten vapaat tekstikentät

Asetuksessa on 9 liitettä, joissa on lomakepohjat päätöksiin, virallisiin asiakirjoihin ja sopimuksiin liitettäville todistuksille. Todistuksia tarvitaan etenkin tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa menettelyissä. Todistukset sisältävät keskeiset tiedot asiasta ja ne on tarkoitettu vähentämään asiakirjojen käännöstarvetta.

Asetuksen 91 artikla antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden hyväksyä todistusten vapaiden tekstikenttien sisältöjen käännökset myös muulla Euroopan unionin toimielinten virallisella kielellä kuin asianomaisen jäsenvaltion virallisella kielellä.

Todistusten rakenne perustuu monivalintakysymyksille ja avoimia tekstikenttiä on mahdollisimman vähän. Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa hyväksytään todistusten vapaiden tekstikenttien käännöksissä suomen ja ruotsin kielen ohella englannin kieli. Tämä vastaa nykyisen Bryssel II a -asetuksen täydentävää sääntelyä.

5.3.2 Vanhempainvastuuta koskeviin asioihin liittyvät pyynnöt

Asetuksen 80 artiklan mukaan tuomioistuinten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten on annettava toisen jäsenvaltion viranomaisen pyynnöstä tietoja ja selvityksiä muun muassa lapsen tilanteesta, vireillä olevista menettelyistä ja lasta koskevista päätöksistä. Tällaisiin pyyntöihin ja liiteasiakirjoihin on liitettävä käännös jäsenvaltion viralliselle kielelle tai sellaiselle kielelle, jonka jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä.

Suomeen tulevat pyynnöt ovat kokemusten perusteella moninaisia. Ne liittyvät usein lastensuojelua taikka lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevaan asiaan. Pyyntöt voivat sisältää laajasti tietoa, jota tarvitaan pyynnön asianmukaisessa toteuttamisessa. Tämän vuoksi voitaisiin perustellusti edellyttää, että pyynnön esittävä ulkomainen taho käännättää asiakirjat suomen tai ruotsin kielelle.

Asetuksen 81 artiklan mukaan jäsenvaltion tuomioistuin voi pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuimilta tai toimivaltaisilta viranomaisilta apua asetuksen nojalla annettujen vanhempainvastuuta koskevien päätösten täytäntöönpanossa, erityisesti turvattaessa mahdollisuus tapaamisoikeuden tosiasialliseen toteutumiseen. Nämäkin pyynnöt ja liiteasiakirjat on toimitettava käännettyinä vastaanottavan valtion viralliselle kielelle tai sellaiselle kielelle, jonka jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä. Säännös on uusi ja tällaisten pyyntöjen voidaan olettaa olevan harvinaisia. Ne voinevat olla lähinnä keskusviranomaisen välityksellä esitettyjä tiedusteluja esimerkiksi Suomen viranomaisten mahdollisuuksista järjestää valvottu tapaaminen. Keskusviranomaisten väliseen tiedonvaihtoon voidaan käyttää englannin kieltä.

Jos 80 tai 81 artiklaan perustuva ulkomainen pyyntö tulee keskusviranomaiselle ilman käännöstä, keskusviranomainen voi välittää pyynnön eteenpäin toimivaltaiselle suomalaiselle viranomaiselle ja tiedustella käännöksen tarvetta tapauskohtaisesti. Käännös pyydetään tarvittaessa pyynnön lähettäneeltä ulkomaan viranomaiselta. Suomalaisen viranomaisen vastaus ulkomaiseen pyyntöön laaditaan suomen tai ruotsin kielellä.

Näin ollen esitetään, että Suomi ei ilmoita hyväksyvänsä 80 tai 81 artiklan nojalla toimitettavien pyyntöjen käännöksiin suomen tai ruotsin kielen lisäksi muita kieliä.

5.4 Lapsen sijoittaminen toiseen jäsenvaltioon

Asetuksen 82 artiklassa säädetään lapsen sijoittamisesta toiseen jäsenvaltioon. Lähtökohtana on nykyiseen tapaan se, että lasta ei voi sijoittaa toiseen jäsenvaltioon ilman viimeksi mainitun jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntää. Lupaa ei tarvita silloin, kun lapsi on tarkoitus sijoittaa vanhemman luo. Esityksessä ehdotetaan, että sijoittamista koskevaan pyyntöön vastaaminen Suomessa kuuluisi lastensuojelun järjestämisestä vastaavalle kunnalle. Tämä vastaa nykyisen asetuksen täydentävää sääntelyä.

Jäsenvaltio voi päättää, ettei se vastaanottavana valtiona edellytä hyväksyntää lapsen sijoittamiselle tiettyjen läheisiksi katsottujen sukulaisryhmien luo. Nämä lähisukulaisryhmät on ilmoitettava komissiolle. Asetuksessa on päädytty tällaiseen ratkaisuun sen vuoksi, että joissakin jäsenvaltioissa lapsen sijoittaminen esimerkiksi isovanhempien luo ei edellytä viranomaisen myötävaikutusta. On katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että vastaanottava jäsenvaltio voi halutessaan sallia tällaisen sijoittamisen ilman erillistä hyväksyntää myös rajat ylittävissä tilanteissa.

Suomessa lastensuojelulain mukaan lapsen sijoitus edellyttää yleensä viranomaisen päätöstä. Lain 81 §:ssä säädetään myös yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonnasta. Tällä tarkoitetaan tilanteita, joissa muu kuin viranomainen on sijoittanut lapsen pysyvästi yksityiskotiin. Yksityisestä sijoittamisesta on ilmoitettava sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka on hyväksyttävä sijoitus. Viranomaisen on selvittävä lapsen hoitoonsa ottaneelle henkilölle tämän oikeudet ja velvollisuudet ja tuettava häntä järjestämällä lastensuojelulain mukaisia tukitoimia. Lastensuojelulain säännökset huomioon ottaen on perusteltua, että Suomen viranomaiset saavat etukäteen tietoonsa myös ulkomailla tehdyt suunnitelmat sijoittaa lapsi Suomeen.

Asetuksen mukaan lapsen sijoittamista suunnittelevan jäsenvaltion toimittamassa hyväksymispyynnössä on oltava lasta koskeva selvitys ja sijoituksen syyt, tiedot rahoituksesta sekä muut tarpeelliset tiedot. Pyyntö ja liiteasiakirjat on toimitettava käännettyinä vastaanottavan valtion viralliselle kielelle tai sellaiselle kielelle, jonka jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä.

Lapsen sijoittamista koskevat pyynnöt sisältävät usein paljon tietoa, jonka ymmärtäminen on merkityksellistä pyyntöön vastaamisessa. Olisi perusteltua edellyttää, että pyynnön lähettävän tahon on käännettävä pyyntö ja liiteasiakirjat suomen tai ruotsin kielelle.

Näillä perusteilla esitetään, että Suomi ei ilmoita poikkeuksia hyväksymismenettelyyn eikä pyyntöasiakirjojen käänöksissä hyväksytyihin kieliin.

5.5 Lapsikaappausasioihin liittyvät sovinnot

Asetuksen 25 artiklan mukaan lapsen palauttamista koskevaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen on mahdollisimman varhain ja missä tahansa menettelyn vaiheessa pyydettävä joko suoraan tai tarvittaessa keskusviranomaisten avustuksella osapuolia harkitsemaan halukkuuttaan osallistua sovitteluun tai muihin vaihtoehtoisin riitojenratkaisumenettelyihin, paitsi jos tämä on vastoin lapsen etua, ei sovellu tässä nimenomaisessa tapauksessa tai pitkittäisi aiheettomasti menettelyä. Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 43 kehoitetaan jäsenvaltioita, joissa toimivalta lapsen palauttamista koskevissa asioissa on keskitetty yhdelle tai muutamalle tuomioistuimelle, harkitsemaan mahdollisuutta antaa palauttamisasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle kansallinen toimivalta vahvistaa myös vanhempainvastuuta koskevia sopimuksia, kun osapuolten välinen sopimus vanhempainvastuusta on tehty palauttamismenettelyn yhteydessä.

Suomessa lapsikaappausasiat on keskitetty ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin hovioikeuteen. Tuomioistuimella on velvollisuus pyrkiä saamaan asianosaiset sopimaan asiasta (OK 5:26). Riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (394/2011), jäljempänä *riitojensovittelulaki*, lapsen palauttamista koskevat asiat on rajattu tuomioistuinsovittelun ulkopuolelle.

Esitystä valmistellut työryhmä on arvioinut sitä, tulisiko lapsikaappausasioita voida sovittaa riitojensovittelulain mukaisessa menettelyssä. Työryhmä on katsonut, ettei lapsen palauttamista koskevan oikeudenkäyntiasian siirtäminen tuomioistuinsovitteluun pelkästään lapsen vapaaehtoiseksi palauttamiseksi olisi tarkoituksenmukaista. Siirtäminen ei olisi myöskään asiaan osallisten kannalta tyydyttävää, sillä vanhemmat haluavat yleensä palauttamisasian ratkaisun lisäksi oikeudellisesti sitovan ratkaisun lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeviin tulevaisuuden järjestelyihin.

Työryhmä on myös pohtinut mahdollisuuksia siihen, että Helsingin hovioikeus voisi vahvistaa päätöksellä lapsen palauttamista koskevan asian yhteydessä – tuomioistuinsovittelussa tai muutoin – saavutetun sopimuksen, joka koskee lapsen palauttamisen tai palauttamatta jättämisen ohella lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta. Edellytyksenä tälle olisi se, että Suomen tuomioistuimella olisi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevassa asiassa kansainvälinen toimivalta. Tämä voisi perustua esimerkiksi asetuksen nojalla tehtyyn vanhempien väliseen oikeuspaikkasopimukseen.

Asiaan liittyy monia näkökohtia. Ensinnäkin alueellisen toimivallan säätäminen Helsingin hovioikeudelle ratkaista ensimmäisenä oikeusasteena lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia poikkeaisi Suomen lainsäädännön systematiikasta, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin näissä asioissa on kärjäoikeus. Lisäksi Haagin lapsikaappaus sopimuksen 16 artikla ja sen mukaisesti säädetty lapsenhuoltolain 48 § estää lapsen huoltoa koskevan asian käsittelyn Suomessa sinä aikana kun lapsen palauttamista koskeva asia on vireillä. Lapsen palauttamista koskevan asian käsittely tulisi siten saattaa päätökseen ennen kuin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia voitaisiin ratkaista.

Menettelyn käytettävyyttä heikentäisi se, että usein lapsen palauttamista koskevaan asiaan liittyy lapsen asuinvaltion tuomioistuimessa tai suomalaisessa kärjäoikeudessa jo vireille pantu lapsenhuoltoasia. Asetuksessa on kahdessa jäsenvaltiossa vanhempainvastuusta samanaikaisesti vireillä olevan asian käsittelyä koskevat säännökset, joita on joka tapauksessa noudatettava. Asetuksessa on toimivallan siirtoa koskeva mekanismi, mutta se on yleensä liian hidas näihin tilanteisiin. Suomessa jo vireille pannun lapsenhuoltoasian vaikutuksesta lapsen palauttamisasian yhteydessä käsiteltävään lapsenhuoltoasiaan tulisi säätää erikseen. Nämä seikat tekisivät menettelystä ja sääntelystä varsin monimutkaisen.

Lapsikaappausasioissa ratkaiseva hetki sovintoon pääsemiseksi on neuvottelutilanne ennen lapsen palauttamista koskevan hakemuksen tekemistä tuomioistuimeen. Sen jälkeen kun asia on saatettu tuomioistuimen ratkaistavaksi, tilanne on usein jo siinä määrin kärjistynyt, että sopimukseen pääseminen lapsen asioista laajemmin lapsen palauttamisen tai palauttamatta jättämisen ohella on melko harvinaista. Kyse voisi olla lähinnä tapauksista, joissa hakija suostuu luvatta Suomeen tuodun tai Suomesta palauttamatta jätetyn lapsen asumiseen Suomessa, mutta haluaa varmistua lapsen tapaamisoikeudesta. Tällaisissa tilanteissa nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuudet sopimuksen vahvistamiseen oikeudellisesti sitovalla tavalla. Tämä voi tapahtua esimerkiksi niin, että hakija luopuu lapsen palauttamista koskevasta vaatimuksesta. Tämän jälkeen sopimus lapsen tapaamisen yksityiskohdista saatetaan toimivaltaisen kärjäoikeuden vahvistettavaksi siten, että kärjäoikeus antaa sopimuksen mukaisen päätöksen.

Nämä näkökohdat huomioon ottaen työryhmä ei ole katsonut tarkoituksenmukaiseksi ehdottaa näitä tilanteita koskevia lainsäädäntömuutoksia.

5.6 Palauttamispäätöksen antamisen jälkeiset turvaamistoimet

Asetusta täydentävien säännösten lisäksi esitykseen sisältyy ehdotus, joka koskee lapsen palauttamismääräyksen antamisen jälkeisiä turvaamistoimia. Uusi säännös vastaisi sisällöltään pääosin väliaikaisista turvaamistoimista huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa säädettyä täytäntöönpanolain 25 §:ää. Lapsenhuoltolakiin lisättäväksi ehdotetun säännöksen yksityiskohdissa otettaisiin kuitenkin huomioon lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon erityispiirteet ja korostettu joutisuusvaatimus. Toimivaltainen tuomioistuin näissä tilanteissa olisi Helsingin käräjäoikeus. Huoltajan lisäksi hakemuksen voisi tehdä ulosottomies. Lisäksi täytäntöönpanolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka selkeyttäisi turvaamistoimena väliaikaisesti sijoitetun lapsen oikeudellista asemaa sijoituksen aikana.

6 Pääasialliset vaikutukset

6.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen.

Asetuksen soveltamislain mukaan Suomen viranomaisten olisi hyväksyttävä asetuksen mukaisten todistusten vapaiden tekstikenttien sisältö myös englannin kielellä. Jos asiaa käsittelevä viranomainen ei katso hallitsevansa riittävästi englannin kieltä, tekstistä on kyseisen viranomaisen kustannuksella hankittava käännös suomen tai ruotsin kielelle. Muista käännöksistä vastaisi hakija. Tämä vastaa nykytilaa. Ehdotus englannin kielen hyväksymisestä ei sen vuoksi aiheuta käännöskulujen lisääntymistä.

6.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Asetuksen soveltamislakiin ehdotetut säännökset vastaavat niitä ratkaisuja, joista säädetään nykyisin Bryssel II a -asetuksessa tai sen soveltamislaissa. Ehdotukset eivät siten aiheuta merkittäviä muutoksia nykytilaan.

Asetuksen keskeisin uudistus on eksekvatuurimenettelystä luopuminen. Siirtymäkauden jälkeen käräjäoikeuksiin ei siten tule enää asetuksen soveltamisalaan kuuluvien päätösten täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia. Tilastotietoja Bryssel II a-asetuksen nojalla tehtyjen eksekvatuurihakemusten määrästä ei ole saatavilla, mutta erilaisten selvitysten perusteella niitä arvioidaan olleen vuosittain enintään muutamia. Lapsen tapaamisoikeudesta toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpano ei nykyisenkään asetuksen mukaan edellytä eksekvatuuria, jos siitä on annettu asetuksen mukainen todistus. Tämän vuoksi eksekvatuurimenettelyn poistamisen vaikutus hakemusmääriin on vähäinen.

Ehdotuksessa esitetään oikeusministeriön nimeämistä asetuksessa tarkoitetuksi keskusviranomaiseksi. Tehtävä ei ole uusi, sillä oikeusministeriö toimii jo nykyisen Bryssel II a-asetuksen mukaisena keskusviranomaisena. Uudessa asetuksessa keskusviranomaiselle ei säädetä uusia tehtäviä, mutta uudistus lisää jossain määrin eri viranomaisten ja myös yksityishenkilöiden neuvonnan tarvetta keskusviranomaisena toimivassa oikeusministeriössä. Uuden asetuksen mukaan asetukseen perustuvat pyynnöt on kiireellisiä tilanteita lukuun ottamatta lähetettävä keskusviranomaisen väli-

tyksellä jäsenvaltiosta toiseen. Keskittäminen koskee kuitenkin vain ensimmäistä yhteydenottoa. Keskittämistä koskeva säännös voi lisätä jonkin verran oikeusministeriön välityksellä lähetettyjä pyyntöjä.

Lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamistoimia koskevat muutosehdotukset selkeyttävät viranomaisten toimintaa. Tämä koskee erityisesti täytäntöönpanosta vastaavan ulosottoviranomaisen ja menettelyssä mukana olevien sosiaaliviranomaisten toimintaa.

Se, että täytäntöönpanomääräyksen jälkeen mahdollisesti tarvittavan turvaamistoimihakemuksen tuomioistuimelle voisi huoltajan lisäksi tehdä myös ulosottomies, antaisi ulosottomiehelle nykyistä toimivampia keinoja palauttamispäätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi olosuhteiden sitä vaatiessa.

Ehdotus Helsingin kärjäoikeuden nimeämisestä toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi käsittelemään palauttamismääräyksen jälkeen tehtyjä turvaamistoimihakemuksia olisi vaikutuksiltaan marginaalinen, sillä tällaisia turvaamistoimia tarvitaan erittäin harvoin. Haagin lapsikaappaussovimuksen voimassaoloaikana palauttamispäätöksen täytäntöönpanoon liittyviä turvaamistoimihakemuksia on tehty kärjäoikeuksille kaiken kaikkiaan alle viidessä tapauksessa.

6.3 Vaikutukset kansalaisten asemaan

Uuden Bryssel II a -asetuksen vaikutuksia kansalaisten asemaan on arvioitu edellä jaksossa 1.2.1 mainituissa komission vaikutusarviointiasiakirjoissa. Asetuksen soveltamislain säännökset tekisivät mahdolliseksi asetuksen soveltamisen Suomessa.

Lapsen palauttamispäätöksen täytäntöönpanoon liittyvän sääntelyn selkeyttäminen ja palautuspäätöksen täytäntöönpanon tehostaminen olisi kaapatun lapsen palauttamista vaativan hakijan ja lapsen etujen mukaista.

6.4 Vaikutukset lapsiin

Lapsen luvaton poisvieminen ja palauttamatta jättäminen vaikuttaa haitallisesti lapseen. Lapsen nopea palauttaminen asuinvaltioonsa on lapsen edun mukaista. Lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamistoimiin liittyvät ehdotukset tehostavat palauttamispäätöksen täytäntöönpanoa, mikä on lapsen edun mukaista.

Täytäntöönpanolain nojalla turvaamistoimena väliaikaisesti sijoitetun lapsen asemaa koskeva säännösehdotus selkeyttää turvaamistoimena väliaikaisesti sijoitetun lapsen oikeudellista asemaa.

7 Lausuntopalaute

–

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Laki tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Sen mukaan laissa annetaan uuden Bryssel II a -asetuksen soveltamista koskevat täydentävät säännökset. Niiden avulla asetuksen soveltaminen Suomessa on mahdollista.

2 §. Määritelmä. Pykälässä on määritelmä siitä, mitä laissa tarkoitetaan ratkaisulla. Määritelmän mukaan ratkaisulla tarkoitetaan asetuksen 2 artiklassa tarkoitettua päätöstä, virallista asiakirjaa tai rekisteröityä sopimusta, joka on annettu tai tehty toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Euroopan unionin jäsenvaltion osalta on huomattava, että asetusta ei sovelleta Tanskaan. Tanskan asemaa koskevaan pöytäkirjaan viitataan asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 96.

3 §. Toimivallan siirtoa koskevan asian käsittely. Pykälässä säädetään asetusta täydentävistä menettelysäännöksistä, joita sovelletaan asetuksen 12 ja 13 artiklassa tarkoitetun toimivallan siirtoa koskevan asian käsittelyssä.

Nämä asetuksen artiklat ja johdanto-osan perustelukappaleet 26 ja 27 antavat mahdollisuuden siirtää asia poikkeuksellisissa olosuhteissa toimivaltaisesta tuomioistuimesta muun jäsenvaltion tuomioistuimeen. Poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan myös esittää toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle pyyntö saada asia käsiteltäväksi tuomioistuimeen, joka ei ole toimivaltainen.

Artiklat koskevat vanhempainvastuuta koskevia asioita eli pyyntö voi koskea toimivallan käyttöä esimerkiksi lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta, edunvalvontaa taikka lastensuojelua koskevassa asiassa. Suomen tuomioistuin tai muu toimivaltainen viranomainen esittää pyynnön taikka päättää toisesta jäsenvaltiosta tulleen pyynnön hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Vastaava toimivallan siirron mahdollisuus sisältyy nykyisen asetuksen 15 artiklaan. Uudessa asetuksessa siirtoon liittyvää menettelyä on aiempaan nähden täsmennetty ja eri tilanteita koskevat pyynnöt on jaettu kahteen eri artiklaan. Nykyisen asetuksen soveltamislaissa ei ole toimivallan siirtoa koskevia täydentäviä säännöksiä. Täydentävien kansallisten menettelysäännösten ottaminen uutta asetusta täydentävään lakiin on kuitenkin nyt katsottu tarpeelliseksi.

Artikloiden taustalla on Haagin lastensuojelusopimus, jonka 8 ja 9 artiklassa säädetään toimivallan siirrosta. Näitä sopimusmääräyksiä täydentävistä kansallisista menettelysäännöksistä säädetään sopimuksen voimaansaattamista ja sopimuksen soveltamista koskevan lain (435/2009) 4–7 §:ssä. Pykälissä säädetään pyynnön hyväksymistä koskevan asian ratkaisemisesta, pyynnön esittämisestä toisen valtion viranomaiselle, asian osapuolten kuulemisesta sekä muutoksenhausta pyynnön hyväksymistä tai pyynnön esittämistä koskevaan päätökseen.

Esityksen mukaan asetukseen perustuvissa jäsenvaltioiden välisissä toimivallan siirtoa koskevissa tilanteissa menetellään samalla tavalla kuin Haagin lastensuojelusopimuksen mukaisissa toimivallan siirtoa koskevissa asioissa, siltä osin kuin asetuksesta ei muuta johdu. Pykälään on tämän vuoksi otettu viittaus Haagin lastensuojelusopimuksen soveltamista koskevan lain pykäliin. Säännösten perusteluja on selostettu hallituksen esityksessä HE 218/2008 vp.

4 §. Käännökset. Pykälässä säädetään asetuksessa tarkoitetuista käännöksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan asetuksen 29, 36, 47, 49 ja 66 artiklassa tarkoitettujen todistusten vapaiden tekstikenttien sisällön käännös voidaan toimittaa suomen tai ruotsin lisäksi englannin kielisenä. Ehdotusta perustellaan edellä kohdassa 5.3.1. Jos asiaa käsittelevä viranomaisena ei katso hallitsevansa riittävästi englannin kieltä, tekstistä on kyseisen viranomaisen kustannuksella hankittava käännös suomen tai ruotsin kielelle.

Todistuksen liitteenä olevasta päätöksen tai muun asiakirjan jäljennöksestä viranomaisena voi vaatia hakijalta käännöksen, jos viranomaisena ei voi käsitellä asiaa ilman käännöstä. Tästä säädetään asetuksen 31 artiklan 3 kohdassa, 35 artiklan 4 kohdassa ja 46 artiklan 3 kohdassa.

On huomattava, että asetuksen 55 artiklan 2 kohdan mukaan toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, voi tietyissä tilanteissa vaatia päätöksestä ja todistuksen vapaiden tekstikenttien sisällöstä käännökset omalle kielelleen.

Pykälän 2 momentissa säädetään selvyden vuoksi siitä, että asetuksessa tarkoitettujen käännösten hankkimisesta vastaa hakija. Poikkeuksena tästä ovat edellä selostetut tilanteet, joissa viranomainen hankkii tarvittaessa omalla kustannuksellaan käännöksen sille asetuksen mukaisesti englannin kielellä toimitetusta todistuksen sisälöstä. On myös huomattava, että Suomesta asetuksen 80–82 artiklan nojalla ulkomaille lähetettävien pyyntöjen käännättämisestä vastaanottavan jäsenvaltion edellyttämälle kielelle vastaa pyynnön lähettävä toimivaltainen viranomainen.

Todistuksen vastaanottavan valtion hyväksymä kieli ei vaikuta siihen, millä kielellä tuomioistuin tai viranomainen antaa todistuksen, kun todistusta tarvitaan toisessa jäsenvaltiossa. Asetuksen 36 artiklan mukaan todistus on täytettävä ja annettava päätöksen kielellä. Todistus voidaan kuitenkin antaa myös asianosaisen pyytämällä muulla Euroopan unionin toimielinten virallisella kielellä. Todistuksen eri kieliversiot löytyvät Euroopan oikeusportaalista osoitteesta <https://e-justice.europa.eu/home.do>. Ulkomaankielisen lomakepohjan käyttäminen ei velvoita todistuksen antavaa tuomioistuinta tai viranomaista käännättämään todistukseen sisällytettyjä tietoja.

5 §. Täytäntöönpanomenettely. Pykälässä säädetään jäsenvaltiossa annetun täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun täytäntöönpanomenettelystä. Taustalla on asetuksen 51 artikla, jonka mukaan toisessa jäsenvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen päätös pannaan täytäntöön täytäntöönpanojäsenvaltiossa samoin edellytyksin kuin kyseisessä jäsenvaltiossa annettu päätös, kuitenkin asetuksen säännökset huomioon ottaen.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että toisessa jäsenvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu pannaan Suomessa täytäntöön samassa menettelyssä kuin vastaavassa asiassa Suomessa annettu ratkaisu. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu ratkaisu pannaan täytäntöön täytäntöönpanolain mukaisessa menettelyssä ja oikeudenkäyntikuluja koskeva ratkaisu ulosottokaaren mukaisessa menettelyssä. Kansallista täytäntöönpanomenettelyä sovelletaan siitä riippumatta, onko ulkomainen asia ratkaistu tuomioistuimen päätöksellä, virallisella asiakirjalla tai sellaisella sopimuksella, joka on asetuksen 65 artiklan 2 kohdan nojalla täytäntöönpanokelpoinen.

Pykälän 2 momentti sisältää poikkeuksen edellä mainittuun pääsääntöön. Säännöksen mukaan toisessa jäsenvaltiossa luvottomasti poisviedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamisesta annettu ratkaisu pannaan kuitenkin täytäntöön noudattaen lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä, jotka koskevat lapsen huollosta annetun päätöksen täytäntöönpanoa. Tätä säännöstä sovelletaan silloin, kun lapsi on toisessa jäsenvaltiossa Haagin lapsikaappaus sopimuksen nojalla annetun palauttamispäätöksen jälkeen kaapattu edel-

leen Suomeen. Täytäntöönpantavana on palauttamispäätös, joka on annettu siinä valtiossa, johon lapsi oli ensin kaapattu. Tällainen toisessa jäsenvaltiossa lapsen palauttamisesta annettu päätös rinnastetaan täytäntöönpanomenettelyn osalta poikkeuksellisesti lapsen huoltoa koskevaan päätökseen ja sen täytäntöönpanoon sovelletaan täytäntöönpanolakia samalla tavoin kuin jos kyseessä olisi lapsen huoltoa koskeva päätös. Ulkomaista palauttamispäätöstä ei siten panna täytäntöön lapsenhuoltolain 46 §:n nojalla kuten silloin, kun palauttamispäätös on annettu Suomessa. Poikkeussäännöksen tarvetta on perusteltu tarkemmin edellä jaksossa 5.1.

Suomeen edelleen kaapatun lapsen palauttamiseksi asuinvaltioonsa voidaan myös vaihtoehtoisesti tehdä uusi lapsen palauttamista koskeva hakemus Helsingin hovioikeudelle (johdanto-osan perustelukappale 16). Todennäköisesti näin yleensä toimittaisiin, koska lapsen palauttamista koskevan asian käsittely Suomessa on joutuisaa ja täytäntöönpanon kannalta yksinkertaisempaa kuin toisessa jäsenvaltiossa annetun palauttamispäätöksen täytäntöönpano asetuksen nojalla.

6 §. Tiedoksianto. Pykälässä on asetuksen 55 artiklassa säädettyä täytäntöönpanomenettelyyn liittyvää tiedoksiantovelvollisuutta täydentävät säännökset.

Asetuksen 55 artiklan 1 momentin mukaan asetuksen 36 tai 47 artiklan mukaisesti annettu todistus on annettava tiedoksi henkilölle, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, ennen ensimmäistä täytäntöönpanotoimenpidettä. Todistukseen on liitettävä täytäntöönpantava päätös, jos sitä ei ole jo annettu kyseiselle henkilölle tiedoksi esimerkiksi pääasian oikeudenkäynnin tai vastaavan perustemenettelyn yhteydessä.

Pykälän 1 momentin mukaan nämä asiakirjat on annettava tiedoksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa haasteen tiedoksiannosta säädetyllä tavalla, kun täytäntöönpanoa haetaan kärjäoikeudelta. Kärjäoikeus voi antaa asetuksessa tarkoitetut asiakirjat tiedoksi samalla kun täytäntöönpanohakemus annetaan tiedoksi.

Pykälän 2 momentti koskee tilannetta, jossa ratkaisun täytäntöönpanoa on haettu suoraan ulosottomieheltä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi täytäntöönpanolain 4 §:n 2 momentin mukaiset lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevat hakemukset ja ulosottokaaren mukaiset oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevat hakemukset. Tällöin ulosottomiehen on annettava asiakirjat tiedoksi todisteellisesti ulosottokaaren 3 luvun 40 §:ssä säädetyllä tavalla. Jos asia on siirtynyt kärjäoikeudesta täytäntöönpanolain mukaisen noutomääräyksen johdosta ulosottomiehelle, uutta tiedoksiantoa ulosotossa ei tarvita.

Asetuksen 55 artiklan 2 kohdan mukaan henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, voi pyytää tietyissä tilanteissa käännöksen päätöksestä ja 47 artiklan mukaisen

todistuksen vapaiden tekstikenttien sisällöstä. Jos vastapuoli pyytää käännöksen, muita täytäntöönpanotoimenpiteitä kuin turvaamistoimia ei artiklan 3 kohdan mukaan saa toteuttaa ennen käännöksen toimittamista.

7 §. Kieltäytymisperusteiden tutkiminen. Asetuksen mukaan jäsenvaltiossa annetut ratkaisut tunnustetaan ilman eri menettelyä. On kuitenkin mahdollista pyytää päätöstä, jossa todettaisiin, että ratkaisua ei kieltäytymisperusteen vuoksi tunnusteta, tai päätöstä, jonka mukaan perusteita kieltäytyä ratkaisun tunnustamisesta ei ole. Hakemuksella voidaan siten vaatia, että ratkaisun tunnustamisesta on asetuksen 38, 39, 50 tai 68 artiklan nojalla kieltäydyttävä. Voidaan myös vaatia sen vahvistamista, että asetuksen mukaisia perusteita kieltäytyä ratkaisun tunnustamisesta ei ole. Pykälässä on säännös siitä, mikä tuomioistuin Suomessa on toimivaltainen tutkimaan tällaiset hakemukset.

Asetuksen 38 artiklassa säädetään avioliittoa koskevissa asioissa annettujen päätösten tunnustamisesta kieltäytymisen perusteista ja 39 artiklassa vanhempainvastuuta koskevien päätösten tunnustamisesta kieltäytymisen perusteista. Asetuksen 50 artiklassa luetellaan etuoikeutettujen päätösten ja 68 artiklassa virallisten asiakirjojen ja rekisteröityjen sopimusten tunnustamisesta kieltäytymisen perusteet.

Pykälässä säädetään kieltäytymisperusteiden tutkimisesta silloin, kun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva asia ei ole vireillä. Jos on kysymys ratkaisusta, jonka täytäntöönpanoa koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa, kieltäytymisperusteet tutkitaan ratkaisun täytäntöönpanoa koskevan menettelyn yhteydessä. Näistä tilanteista säädetään erikseen 8 §:ssä. Selvyyden vuoksi sanottuun pykälään viitataan heti 7 §:n alussa.

Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltainen tuomioistuin kieltäytymisperusteiden tutkimiseen on kärjäoikeus. Alueellisesti toimivaltainen kärjäoikeus on oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ssä tarkoitettu kärjäoikeus eli tuomioistuin, joka on toimivaltainen avioeroasiassa. Näin on myös silloin, kun ratkaisu koskee avioeron lisäksi vanhempainvastuuta. Jos hakemus koskee vain vanhempainvastuusta tehtyä ratkaisua taikka ratkaisua, jonka mukaan lapsi on palautettava toiseen jäsenvaltioon, alueellisesti toimivaltainen on kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 13 §:ssä tarkoitettu kärjäoikeus eli lapsen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeus. Ehdotus vastaa asiallisesti nykyisen Bryssel II a- asetuksen soveltamislain säännöstä.

Pykälän 2 momenttiin on otettu säännös alueellisesti toimivaltaisesta tuomioistuimesta silloin, kun toimivaltaista tuomioistuinta ei 1 momentin säännösten perusteella ole. Ehdotuksen mukaan näissä tilanteissa toimivaltainen on Helsingin kärjäoikeus. Säännös voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun lapsella tai puolisoilla ei ole koti- tai asuinpaikkaa Suomessa.

Pykälän 3 momentissa säädetään käsittelyjärjestyksestä. Ehdotuksen mukaan tunnustamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun mukaista hakemusasioiden käsittelyjärjestystä, jollei asetuksesta muuta johdu. Kieltäytymistä koskevaan käräjäoikeuden päätökseen voi tavanomaiseen tapaan hakea muutosta hovioikeudelta ja korkeimmalta oikeudelta.

8 §. *Kieltäytymisperusteiden tutkiminen täytäntöönpanon yhteydessä.* Ajatus kieltäytymisperusteisiin vetoamisesta viriää useimmiten silloin, kun toinen osapuoli vaatii ratkaisun täytäntöönpanoa. Tällöin on tarkoituksenmukaista ja asian käsittelyä jouduttavaa, että kieltäytymisperusteiden olemassaolo tutkitaan täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä. Tämä vastaa myös asetuksen periaatteita. Pykälässä on tätä koskeva säännös. Sen mukaan asia on täytäntöönpanomenettelyn tultua vireille tutkittava täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä. Asiaa ei voida tällöin saattaa vireille 7 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa.

Pykälän 1 momentissa säädetään asetuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista, joiden täytäntöönpanoon Suomen lainsäädännössä on erillinen menettely. Tällaisia ovat lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta sekä oikeudenkäyntikuluja koskevat asiat. Lisäksi toisessa jäsenvaltiossa lapsen palauttamisesta annettu päätös pannaan ehdotetun 5 §:n mukaan täytäntöön samassa menettelyssä kuin lapsen huollosta annettu päätös eli täytäntöönpanolain nojalla. Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan vaatimus siitä, että ratkaisun tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on asetuksen 39, 50, 56 artiklan 6 kohdan taikka 68 artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla kieltäydyttävä, tutkitaan täytäntöönpanoasian yhteydessä, jos lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta tai lapsen palauttamisesta taikka oikeudenkäyntikuluista tehdyn ratkaisun täytäntöönpanoa koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa.

Täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä voidaan vedota asetuksen 39, 50 ja 68 artiklan 2 tai 3 kohdassa säädettyjen kieltäytymisperusteiden lisäksi asetuksen 56 artiklan 6 kohtaan eli täytäntöönpanosta kieltäytymiseen sillä perusteella, että täytäntöönpano saattaisi lapsen vakavaan vaaraan altistumisesta ruumiillisille tai henkisille vaurioille sellaisten väliaikaisten esteiden vuoksi, jotka ovat ilmenneet päätöksen antamisen jälkeen, tai muiden olosuhteissa tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi ja tämä vakava vaara on pysyvä.

Vaatimuksen kieltäytymisestä voi esittää se, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan. Vaatimus esitetään täytäntöönpanoasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle. Kieltäytymisperusteisiin voidaan vedota erillisellä hakemuksella tai esittämällä siitä väite täytäntöönpanomenettelyn yhteydessä.

Jos asetuksen mukaiseen kieltäytymisperusteeseen vedotaan täytäntöönpanolain nojalla vireillä olevan asian käsittelyn yhteydessä, kieltäytymisperuste tutkitaan täytäntöönpanolain mukaisessa menettelyssä. Kieltäytymisperusteen tutkimiseksi ei kuitenkaan järjestetä sovittelua.

Pykälän toisen virkkeen mukaan kieltäytymistä koskeva vaatimus tehdään ulosottomiehelle, jos ratkaisun täytäntöönpanoa on tuomioistuimen asemesta haettu ulosottomieheltä. Suoraan ulosottomiehelle tehdyssä täytäntöönpanohakemuksessa voi olla kysymys esimerkiksi täytäntöönpanolain 4 §:n 2 momentin mukaisesta lapsen huoltoa koskevasta asiasta tai toisessa jäsenvaltiossa lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanosta taikka ulosottokaaren nojalla vireille pannusta oikeudenkäyntikuluja koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevasta asiasta. Tällaisessa tilanteessa ulosottomiehen on siirrettävä täytäntöönpanoasia ja kieltäytymistä koskeva vaatimus oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 14 §:ssä tarkoitetulle käräjäoikeudelle ja ilmoitettava siirrosta asiaan osallisille. Asetuksen mukaiset kieltäytymisperusteet tutkii siten aina tuomioistuin.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemus siitä, että muun kuin 1 momentissa tarkoitetun ratkaisun tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on kieltäydyttävä, tutkitaan käräjäoikeudessa siten kuin 7 §:ssä säädetään. Tämä koskee ratkaisuja, jotka halutaan panna täytäntöön, mutta joiden täytäntöönpanoon ei liity sellaista tuomioistuinkäsittelyä tai muuta menettelyä, jossa kieltäytymisperusteet voitaisiin tutkia. Tällaisia ratkaisuja ovat esimerkiksi ratkaisut lapsen huostaanotosta tai sijoittamisesta lastensuojelutoimena. Näiden ratkaisujen täytäntöönpanosta kieltäytymistä koskeva hakemus käsitellään 7 §:ssä säädettyssä menettelyssä.

9 §. Täytäntöönpanomenettelyn keskeyttäminen. Pykälässä on säännös siitä, mikä viranomainen on toimivaltainen päättämään asetuksen 56 artiklassa tarkoitetusta täytäntöönpanomenettelyn keskeyttämisestä. Kyseisen artiklan mukaan täytäntöönpano on keskeytettävä, jos päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus keskeytyy päätöksen antaneessa jäsenvaltiossa. Artiklassa säädetään myös harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista.

Ehdotetun pykälän mukaan keskeyttämisestä päättää täytäntöönpanoasiaa käsittelevä tuomioistuin tai muu viranomainen. Täytäntöönpanoasiaa käsittelevä muu viranomainen voi olla esimerkiksi ulosottomies. Ulosottokaaren 1 luvun 9 §:n 9 kohdan mukaan täytäntöönpanon keskeyttämisestä päättäminen kuuluu kihlakunnanvoudin yksinomaiseen toimivaltaan. Tätä sovelletaan myös asetuksen mukaisissa menettelyissä, joten kihlakunnanulosottomies ei voi päättää asetukseen perustuvasta täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Täytäntöönpanotavana voi olla myös toisessa jäsenvaltiossa annettu lapsen sijoittamista koskeva päätös, jolloin täytäntöönpanomenettelyn

keskeyttämisestä päättää täytäntöönpanoasiaa käsittelevä sosiaalihuollosta vastaava viranomainen.

10 §. Todistuksen antaminen. Pykälässä säädetään asetuksen mukaisten todistusten antamiseen toimivaltaisista tahoista.

Pykälän 1 momentin mukaan asetuksen 36 artiklassa tarkoitetun todistuksen antaa pyynnöstä se tuomioistuin tai viranomainen, joka on antanut päätöksen tai vahvistanut sopimuksen. Asetuksen 36 artiklan mukaiset todistukset kuuluvat asetuksessa tarkoitettuun yleiseen järjestelmään ja ne voivat koskea avioeroa tai vanhempainvastuuta, sekä lapsen palauttamista koskevia päätöksiä ja niihin liittyviä väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia. Todistuksen antajana voi siten olla päätöksen antanut tuomioistuin tai Digi- ja väestötietovirasto tai sopimuksen vahvistanut sosiaalilautakunta.

Pykälän 2 momentissa säädetään asetuksen 49 artiklan mukaisen todistuksen antamiseen toimivaltaisesta tuomioistuimesta tai muusta viranomaisesta. Säännöksessä on kysymys tilanteesta, jossa asetuksessa tarkoitetun etuoikeutetun päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus on alkuperävaltiossa lakannut tai sen täytäntöönpanokelpoisuutta on lykätty tai rajoitettu sen jälkeen, kun siitä on annettu 47 artiklan mukainen todistus. Artiklan suomenkielinen sanamuoto on monitulkintainen. Siinä kuitenkin tarkoitetaan, että kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivaltaisen tuomioistuimen tai viranomaisen on tällaisessa tilanteessa annettava asiasta todistus käyttäen liitteessä VII esitettyä lomaketta ja että todistus annetaan pyynnöstä, joka voidaan esittää milloin tahansa. Tällaisen todistuksen oikaisuun sovelletaan 48 artiklan mukaista menettelyä.

Ehdotuksen mukaan tällaisen todistuksen antaa hakemuksesta se tuomioistuin tai muu viranomainen, joka on keskeyttänyt tai kieltänyt täytäntöönpanon tai jonka antaman ratkaisun johdosta aiempi päätös ei ole enää täytäntöönpanokelpoinen tai sen täytäntöönpanokelpoisuutta on rajoitettu. Esimerkiksi muutoksenhakutilanteessa 49 artiklassa tarkoitetun todistuksen antaa muutoksenhakutuomioistuin, jos sen tekemällä päätöksellä on vaikutusta aiemman päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen. Ratkaisu menettää täytäntöönpanokelpoisuuden myös silloin, kun täytäntöönpanomenettelyyn liittyvän sovittelun aikana päädytään sopimukseen, jonka sisältö poikkeaa täytäntöönpanontavasta olevasta ratkaisusta. Todistuksen antaa tällöin sosiaalilautakunta, joka on vahvistanut sopimuksen.

11 §. Todistuksessa olevan virheen korjaaminen. Asetuksen 37 artiklassa ja 48 artiklan 1 kohdassa säädetään todistuksen oikaisua koskevasta menettelystä. Säännöksissä tarkoitetaan tilannetta, jossa päätöksestä on jo annettu todistus ja tämän jälkeen havaitaan, että päätös ja todistus ovat keskenään ristiriidassa asiavirheen tai puutteen vuoksi. Asetuksen mukaan päätöksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimen, joka on

ilmoitettu komissiolle, on hakemuksesta oikaistava todistus, jos päätös ja todistus ovat keskenään ristiriidassa asiavirheen tai puutteen vuoksi. Todistuksen oikaisemista koskeviin menettelyihin sovelletaan ratkaisun antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä. Vastaava säännös on nykyisen Bryssel II a -asetuksen 43 artiklassa ja sitä täydentävä kansallinen säännös todistuksessa olevan virheen korjaamisesta asetuksen soveltamislain 7 §:ssä.

Ehdotetun pykälän mukaan ratkaisun antaneen viranomaisen on hakemuksesta tai omasta aloitteestaan korjattava todistuksessa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe noudattaen soveltuvin osin tuomiossa tai päätöksessä olevan virheen korjaamista koskevia säännöksiä. Yleisen tuomioistuimen antamassa todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan ehdotetun viittaussäännöksen nojalla oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:ää. Hallintotuomioistuimen antamassa todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 102, 104 ja 105 §:ää. Muun viranomaisen, esimerkiksi sosiaalilautakunnan, antamassa todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan hallintolain (434/2003) 51-53 §:ää.

Asetuksessa säädetyn mukaisesti todistus on oikaistava hakemuksesta tai viranomaisen voi tehdä sen myös omasta aloitteestaan. Tämä vastaa asetuksen säännöksiä ja se ehdotetaan selkeyden vuoksi otettavaksi pykälään. Tilanteet, joissa tuomioistuin tai muu viranomaisen oikaisisi todistuksen omasta aloitteestaan, lienevät harvinaisia. Kyse voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa toisen tapauksen yhteydessä havaitaan aiemmin annetun todistuksen olleen virheellinen.

12 §. Etuoikeutetusta päätöksestä annetun todistuksen peruuttaminen. Asetuksen 48 artiklan 2 kohdassa säädetään etuoikeutetusta päätöksestä annetun todistuksen peruuttamisesta. Artiklan mukaan saman viranomaisen, joka on toimivaltainen oikaisemaan todistuksen, on hakemuksesta tai omasta aloitteestaan peruutettava etuoikeuteista päätöksistä annettu todistus, jos se on annettu virheellisin perustein 47 artiklassa vahvistetut vaatimukset huomioon ottaen. Artiklan 3 kohdan mukaan todistuksen peruuttamista koskevaan menettelyyn, mukaan lukien mahdollinen muutoksenhaku, sovelletaan päätöksen antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

Nykyisessä Bryssel II a-asetuksessa ei ole todistuksen peruuttamista koskevaa artiklaa. Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole yleisiä säännöksiä tuomioistuimen tai muun viranomaisen päätökseen liitetyn todistuksen peruuttamisesta. Todistuksen peruuttamisesta on kuitenkin säännös riitauttamattomia vaatimuksia koskevasta eurooppalaisesta täytäntöönpanoperusteesta annetun lain (825/2005) 3 §:ssä. Pääosin vastaavalla tavalla ehdotetaan säädettäväksi myös tässä yhteydessä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan todistuksen antaneen tuomioistuimen tai muun viranomaisen on hakemuksesta tai omasta aloitteestaan peruutettava todistus, jos asetuksen 47 artiklassa tarkoitettu todistus on annettu virheellisin perustein artiklassa vahvistetut vaatimukset huomioon ottaen. Se mitä edellä 11 §:n perusteluissa on todettu omasta aloitteesta tehtävästä oikaisusta, koskee myös etuoikeutetusta päätöksestä annetun todistuksen peruuttamista.

Pykälään on otettu myös säännös asiaan osallisen oikeudesta tulla kuulluksi peruutuksesta. Asiaan osallisella tarkoitetaan tahoja, jotka ovat olleet asianosaisina päätökseen johtaneessa oikeudenkäynnissä tai jotka ovat allekirjoittaneet sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen.

Pykälän 2 momentissa säädetään peruutuksen merkitsemisestä todistukseen ja peruutuksesta tehtävästä ilmoituksesta. Ehdotuksen mukaan peruutus on pääsääntöisesti merkittävä alkuperäiseen todistukseen. Peruutuksesta on myös ilmoitettava muutoksenhakutuomioistuimelle, kun etuoikeutettuun päätökseen on haettu muutosta. Peruutuksesta tehdään päätös, johon voi hakea muutosta.

13 §. *Todistus oikeusavun edellytysten täyttymisestä.* Asetuksen 74 artiklassa säädetään siitä, että hakija, joka on saanut oikeusapua päätöksen antaneessa jäsenvaltiossa, saa vastaavan oikeusavun kyseisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa menettelyissä. Artiklan 2 kohdan mukaisesti oikeusapua saa vastaavan periaatteen mukaisesti täytäntöönpanojäsenvaltiossa myös tilanteessa, jossa alkuperäinen päätös on annettu tuomioistuimen sijasta hallintoviranomaisessa. Oikeusavun saamisen edellytyksenä on, että osapuoli toimittaa päätöksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen laatiman asiakirjan, jolla todistetaan hänen täyttävän edellytykset saada oikeusapua korvauksetta tai omavastuuosuutta vastaan. Todistuksen antamiseen toimivaltaisesta viranomaisesta on säädettävä kansallisesti.

Pykälässä ehdotetun säännöksen mukaan todistuksen näissä tilanteissa antaa oikeusaputoimisto. Todistusta pyytävä voi kääntyä minkä tahansa oikeusaputoimiston puoleen.

14 §. *Keskusviranomainen.* Asetuksen 76 artiklan mukaan jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi keskusviranomainen avustamaan asetuksen soveltamisessa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Asetuksen 77 artiklan mukaan keskusviranomaisten on toimitettava tietoja jäsenvaltioiden lainsäädännöstä, menettelyistä ja saatavilla olevista palveluista vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. Asetuksen 78–82 artiklassa säädetään keskusviranomaisten tehtävistä ja menettelyistä yksittäisissä tapauksissa. Toisesta jäsenvaltiosta tulevat pyynnöt voivat koskea muun muassa lapsen olinpaikkaa tai olosuhteita, vireillä olevia menettelyjä tai vanhempainvastuuseen liittyviä päätöksiä sekä toimenpiteitä lapsen henkilön tai omaisuuden suojelemiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan keskusviranomaisena on oikeusministeriö. Tämä on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon, että oikeusministeriö toimii myös Luxemburgissa 20.5.1980 lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa, jäljempänä *Euroopan neuvoston sopimus*, sekä Haagin lapsikaappaussopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Oikeusministeriö toimii myös nykyisessä Bryssel II a -asetuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena.

Pykälän 2 momentissa säädetään poliisin ja muun viranomaisen viranomaisen velvollisuudesta antaa oikeusministeriölle sellaista virka-apua, jota se tarvitsee keskusviranomaiselle asetuksen 77–82 artikloissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Lapsen olinpaikan selvittämiseksi voi olla tarpeen saada apua poliisilta tai rajavartiolaitokselta. Lapsen olosuhteiden selvittämisessä voidaan tarvita apua sosiaalihuollon viranomaisilta. Lapsen edunvalvontaa tai omaisuutta koskevien kysymysten selvittämiseksi voidaan tarvita tietoja Digi- ja väestötietovirastolta. Asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseen liittyvien kysymysten selvittämiseksi saatetaan tarvita virka-apua myös Maahanmuuttovirastolta.

15 §. *Lapsen sijoittamista koskeva asia.* Lapsen sijoittamista koskevaa asetuksen 82 artiklaa on selostettu edellä kohdassa 5.4. Pykälässä on säännös oikeusministeriön velvollisuudesta siirtää kunnan sosiaalihuollon toimielimelle pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista Suomeen ja joka on toimitettu oikeusministeriölle. Jos pyynnön esittänyt toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen ei ole yksilöinyt pyynnössään sijoituspaikkaa, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö lastensuojelulain 17 §:n mukaan määräytyvälle kunnan sosiaalihuollon toimielimelle. Säännös vastaa nykyisin voimaassa olevaa sääntelyä.

16 §. *Voimaantulo.* Pykälässä on tavanomainen voimaantulosäännös. Tarkoituksena on, että laki tulee voimaan 1.8.2022, jolloin asetuksen soveltaminen alkaa. Asetuksen ajallinen soveltaminen määräytyy asetuksen 100 artiklassa olevien siirtymäsäännösten nojalla.

8.2 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

6 b §. *Toimenpiteet lapsen huollon järjestämiseksi eräissä tilanteissa.* Pykälä on uusi. Pykälässä säädetään sosiaalilautakunnan velvollisuuksista lapsen huollon järjestämiseksi eräissä tilanteissa. Pykälä vastaa pääosin lapsen huollosta ja tapaamisoikeu-

desta annetun asetuksen 11 §:ää, joka ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle. Säännöksessä otetaan huomioon lapsenhuoltolakiin lailla 190/2019 tehdyt muutokset ja ajantasaistetaan säännöksen terminologia.

Pykälän 1 momentti liittyy tilanteeseen, jossa lapsi on jäänyt huoltajan kuoleman vuoksi kokonaan vaille huoltajaa. Sosiaalilautakunta on tällöin velvollinen ryhtymään toimiin lapsen huollon järjestämiseksi. Säännöksen mukaan sosiaalilautakunnan on neuvoteltava asiasta lapselle läheisten henkilöiden kanssa ja tehtävä tarvittaessa tuomioistuimelle hakemus huoltajan ja edunvalvojan määräämisestä lapselle. Hakemusta varten sosiaalilautakunnan on lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun asetuksen 10 §:n mukaisesti hankittava tarvittaessa holhousviranomaisen eli Digi- ja väestötietoviraston lausunto asiassa. Yleensä huoltajasta tulee samalla myös lapsen edunvalvoja. Hakemus voidaan siten useimmiten muotoilla vain huoltoa koskevaksi. Joissain tilanteissa saattaa kuitenkin tulla kysymykseen lapsen edunvalvonnan uskominen muulle henkilölle kuin sille, jota esitetään huoltajaksi. Säännöksessä tarkoitettuihin tilanteisiin liittyy lapsen osakkuus vanhemman tai vanhempien kuolinpesässä, ja siitä syystä omaisuuden hoidon asianmukaisella järjestämisellä voi olla suuri merkitys lapselle.

Pykälän 2 momentti koskee tilanteita, joissa lapsi on muusta kuin 1 momentissa mainitusta syystä pysyvästi muiden kuin huoltajiensa tai huoltajansa hoidettavana. Sosiaalilautakunnan tulee tällöin ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi lain 7 §:ssä tarkoitetulla sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena.

Pykälän 3 momentissa on informatiivinen viittaus lastensuojelulain kiireellistä sijoitusta koskeviin säännöksiin.

29 a §. Säännösten toissijaisuus. Pykälässä on säännös, joka osoittaa lain 19–21 ja 23–29 §: ien toissijaisuuden suhteessa Bryssel II a -asetukseen ja Suomea sitoviin valtiosopimuksiin. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitataan uuteen Bryssel II a -asetukseen.

Nykyinen Bryssel II a -asetus ei syrjäydy välittömästi, sillä se voi tulla sovellettavaksi uuden asetuksen siirtymäsäännösten nojalla. Asetuksen 100 artiklassa olevan siirtymäsäännöksen mukaan uutta asetusta sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille 1.8.2022 tai sen jälkeen. Kansalliset säännökset ovat toissijaisia myös nykyiseen Bryssel II a -asetukseen nähden silloin, kun se tulee sovellettavaksi uuden asetuksen siirtymäsäännöksen nojalla.

Asetuksen siirtymäsäännöksen mukaan nykyistä asetusta sovelletaan edelleen ennen 1.8.2022 vireille pannuissa oikeudenkäynneissä annettuihin päätöksiin ja ennen kyseistä päivää laadittuihin tai rekisteröityihin virallisiin asiakirjoihin sekä sopimuksiin, joista on tullut alkuperäisessä jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoisia ennen 1.8.2022. Tällaisten ratkaisujen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan siten nykyistä Bryssel II a -asetusta ja asetuksen soveltamislakia.

34 §. Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet. Pykälän 3 momentissa olevat viittaukset ehdotetaan muutettaviksi vastaamaan uuden asetuksen säännöksiä.

Voimassaolevassa 3 momentissa on informatiivinen viittaus nykyisen Bryssel II a -asetuksen 11 artiklan 4 kohtaan, joka rajoittaa mahdollisuutta hylätä lapsen palauttamista koskeva hakemus Haagin lapsikaappausopimuksen 13 artiklan ensimmäisen kappaleen b alakohdan nojalla eli vakavaan vaaran perusteella silloin, kun lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton poisviemistä tai palauttamista jättämistä oli Bryssel II a -asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetussa jäsenvaltiossa.

Uuden asetuksen artiklatekstiä on muutettu nykyiseen asetukseen verrattuna siten, että lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämisestä Haagin lapsikaappausopimuksen 13 artiklan ensimmäisen kappaleen b alakohdan nojalla säädetään asetuksen 27 artiklan 3 kohdassa. Säännöksen viittaus on muutettu viittaukseksi tähän asetuksen säännökseen.

Haagin lapsikaappausopimuksen 13 artiklan ensimmäisen kappaleen b alakohdan ja 13 artiklan toisen kappaleen eli lapsen vastustamisen perusteella tehdyn kieltäytymispäätöksen jälkeen sovellettavasta menettelystä säädetään asetuksen 29 artiklassa.

Kumpaakaan Bryssel II a -asetusta ei sovelleta Tanskaan. Asiasta säädetään nykyisen Bryssel II a -asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa. Uudessa asetuksessa asia on selostettu asetuksen johdanto-osan perustelukappaleessa 96. Pykälässä säädetään sen vuoksi tilanteesta, jossa lapsen asuinpaikka oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa.

35 a §. Keskusviranomaisen apuun oikeudet. Pykälä on uusi. Sen sisältö vastaa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun asetuksen 15 §:ää, joka ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle.

Pykälän 1 momentin mukaan oikeusministeriön toimenpiteitä päätöksen tunnustamiseksi tai täytäntöön panemiseksi toisessa sopimusvaltiossa voi pyytää se, joka on

Suomessa tai muussa Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa saanut lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tai sellaisen päätöksen, jota tarkoitetaan lain 26 §:ssä. Viimeksi mainitussa on kysymys tuomioistuimen päätöksestä, jossa on vahvistettu lapsen poisviemisen tai palauttamatta jättämisen luvattomuus. Nykyisen ja uuden Bryssel II a -asetuksen johdosta säännöksen merkitys on käynyt vähäiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeusministeriön toimenpiteitä lapsen määräämiseksi palautettavaksi Haagin lapsikaappaus sopimuksen nojalla voi pyytää henkilö, laitos tai muu toimielin, jonka lapsen huoltoa koskevia oikeuksia on loukattu viemällä lapsi luvottomasti pois tai jättämällä hänet luvottomasti palauttamatta.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettua pyynnön voi tehdä myös Euroopan neuvoston sopimuksen tai Haagin lapsikaappaus sopimuksen osapuolena olevan valtion keskusviranomaisen.

35 b §. *Oikeusministeriön kielteinen päätös.* Pykälä on uusi. Sen sisältö vastaa kuitenkin asiallisesti lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun asetuksen 22 §:ää, joka ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle.

Pykälässä säädetään perusteista, joiden nojalla oikeusministeriö voi keskusviranomaisena kieltäytyä antamasta Euroopan neuvoston sopimuksessa ja Haagin lapsikaappaus sopimuksessa tarkoitettua apua. Pykälän mukaan kielteinen päätös voidaan antaa, jos on selvää, että avun antamiselle ei mainittujen sopimusten mukaan ole edellytyksiä. Esimerkkinä tällaisesta voisi olla tilanne, jossa lapsen palauttamista koskevan hakemuksen tehneellä hakijalla ei selvästi ole Haagin lapsikaappaus sopimuksessa tarkoitettuja huoltajan oikeuksia tai jos lapsi on yli 16-vuotias. Epäselvissä tilanteissa tulkinnan tekee tuomioistuin. Oikeusministeriön kielteinen päätös ei estä hakijaa tekemästä hakemusta itse tai asiamiehen avustamana Helsingin hovioikeudelle.

Ehdotettua pykälän mukaan kieltäytymisestä ja sen perusteista on heti ilmoitettava hakijalle tai, jos hakemus on tehty vieraan valtion keskusviranomaisen välityksellä, tälle keskusviranomaiselle.

41 §. *Oikeusapu ja lapsen palauttamisesta aiheutuvat kustannukset.* Säännös perustuu Haagin lapsikaappaus sopimukseen ja Euroopan neuvoston sopimukseen.

Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan selvennettäväksi, jotta säännöksestä ilmeni yksiselitteisesti oikeusapua koskevan edun ulottuminen lapsikaappausasioissa palauttamishakemuksen tekemisestä palauttamismääräyksen täytäntöönpanon

päättymiseen asti. Tämä vastaa säännöksen soveltamiskäytäntöä. Säännökseen ehdotetaan tämän vuoksi lisättäväksi asiat, jotka koskevat lapsen palauttamisesta Suomessa annetun päätöksen täytäntöönpanoa.

Muissa kuin säännöksessä mainituissa tilanteissa oikeusavun edellytykset määräytyvät oikeusapulain (257/2002) mukaisesti. Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä sovellettavaksi voi tulla uuden Bryssel II a -asetuksen 74 artikla oikeusavusta. Vastaava säännös on nykyisen Bryssel II a -asetuksen 50 artiklassa.

42 a §. *Suhde Bryssel II a -asetukseen.* Pykälässä on informatiiviset säännökset, jotka osoittavat lain 6 luvun säännösten toissijaisuuden suhteessa Bryssel II a -asetukseen. Pykälän viittaukset ehdotetaan muutettaviksi vastaamaan uuden asetuksen säännöksiä.

Pykälän 1 momentista ilmenee, että lain 36–41 §:ien menettelysäännöksiä ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan Bryssel II a -asetusta. Asetuksen siirtymäsäännöksen nojalla tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa asiassa sovellettavaksi voi tulla joko nykyinen tai uusi Bryssel II a -asetus. Molemmat asetukset ovat ensisijaisia lapsenhuoltolain säännöksiin nähden.

Pykälän 2 momentissa viitataan lapsen palauttamista koskeviin asioihin, joissa lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton poistamista tai palauttamista jättämistä oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa. Niihin sovelletaan lain 6 luvun menettelysäännösten lisäksi asetuksen 23–29 artiklan säännöksiä.

44 §. *Päätöksen lähettäminen täytäntöönpantavaksi.* Lain 46 §:n mukaan lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanoon sovelletaan tietyin 46 §:ssä säädetyin poikkeuksin täytäntöönpanolakia. Täytäntöönpanolain 17 §:ssä säädetään turvaamistoimista, joita täytäntöönpanomääräyksen antava tuomioistuin voi määrätä. Lapsen palauttamista koskevan täytäntöönpanomääräyksen antava Helsingin hovioikeus tai korkein oikeus voi siten lapsen palauttamisesta annetun määräyksen antaessaan määrätä myös sellaisista täytäntöönpanolain 17 §:n mukaisista täytäntöönpanon turvaamistoimista, jotka ovat tarpeen palauttamismääräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi. Selvyyden vuoksi 44 §:n pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi tästä mahdollisuudesta informatiivinen viittaus.

Täytäntöönpanon turvaamistoimia voidaan tarvita esimerkiksi silloin, kun lapsen kaappannut vanhempi piilottelee lasta tai ryhtyy muihin toimiin estääkseen täytäntöönpanon. Lapsen palauttamista koskevan määräyksen yhteydessä voidaan esimerkiksi

määrätä, että hakijan vastapuoli eli lapsen kaapannut vanhempi ei saa muuttaa lapsen olinpaikkaa tai että hänen on ilmoitettava lapsen olinpaikka, jos se on tarpeen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi. Täytäntöönpanolain 17 §:n 1 momentin luettelo hakijaa tai vastapuolta velvoittavista määräyksistä ei ole tyhjentävä. Pykälän 2 momentin mukaan veloitteet määrätään täytettäväksi sakon uhalla.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassaolevaa säännöstä.

Voimassaolevan pykälän 3 momentin säännös Bryssel II a -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten ei ole enää uutta asetusta sovellettaessa tarpeen. Momentti ehdotetaan poistettavaksi.

Siirtymäsäännösten nojalla sovellettavaksi voi vielä tulla nykyisen Bryssel II a -asetuksen säännökset täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta. Tällaisen päätöksen lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään nykyisen asetuksen soveltamista koskevassa laissa 1153/2004.

46 §. *Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus uuteen 46 a §:ään, jossa säädetään palauttamismääräyksen jälkeisistä turvaamistoimista.

46 a §. *Palauttamismääräyksen jälkeinen turvaamistoimi.* Pykälä on uusi. Se koskee turvaamistoimia tilanteessa, jossa Helsingin hovioikeus tai korkein oikeus on antanut päätöksen lapsen palauttamisesta ja lähettänyt sitä koskevan täytäntöönpanomääräyksen ulosottomiehelle. Säännös voi tulla sovellettavaksi, kun täytäntöönpanon yhteydessä ilmenee, että täytäntöönpanon onnistumiseksi tarvitaan turvaamistoimia, mutta lapsen palauttamispäätöksen antanut tuomioistuimien ei ole niitä määrännyt tai ne osoittautuvat riittämättömiksi. Pykälän sisältö vastaa pääosin täytäntöönpanolain 25 §:ää.

Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan Helsingin käräjäoikeus voi palauttamismääräyksen antamisen jälkeen hakemuksesta määrätä väliaikaisista täytäntöönpanolain 17 §:n mukaisista turvaamistoimista tai siitä, että sosiaalihuollon viranomaisen on sijoitettava lapsi väliaikaisesti valtion, kunnan tai kuntayhtymän omistamaan tai ylläpitämään laitokseen taikka muuhun sopivaan hoitoon. Edellytyksenä on se, että määräys on tarpeen lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi.

Esimerkiksi täytäntöönpanolain 17 §:n nojalla annettu määräys, jonka mukaan hakijan vastapuoli ei saa muuttaa lapsen olinpaikkaa, voi olla tarpeen, kun lapsen kaapannut

vanhempi piilottelee lasta ja estää näin noudon aloittamisen. Määräys lapsen väliaikaisesta sijoittamisesta voi puolestaan olla tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa hakijan tulo Suomeen lapsen noutamista varten viivästyy ja on riski siitä, että lasta ollaan viemässä maasta pois tai muutoin piilottamassa täytäntöönpanon estämiseksi. Ehdotetusta 4 momentista johtuu, että tuomioistuimen määräys on voimassa enintään yhden viikon ajan. Jos Helsingin kärjäoikeus ei ole määrännyt sijoituspaikkaa, siitä päättää sosiaalihuollon viranomaisen lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen (729/1996) 11 §:n mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa toimivaltainen kärjäoikeus on Helsingin kärjäoikeus. Toimivaltaisen tuomioistuimen osoittaminen on tarpeen sen vuoksi, että näissä tilanteissa täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tuomioistuimessa. Asioiden keskittäminen yhteen tuomioistuimeen on perusteltua tapausten harvalukuisuuden vuoksi. Lapsella ei ole näissä tilanteissa asuinpaikkaa ja hänen olinpaikkansa saattaa olla tuntematon.

Ehdotuksen mukaan turvaamistointa koskevan hakemuksen voi tehdä huoltaja tai ulosottomies. Se, että näissä tilanteissa hakijana voi olla täytäntöönpanolain 25 §:stä poiketen huoltajan lisäksi ulosottomies, on perusteltua sen vuoksi, että lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpano on ulosottomiehen vastuulla. Hänellä on yleensä parhaimmat tiedot tilanteesta ja seikoista, jotka vaikuttavat siihen, minkälainen turvaamistoimi olisi tarpeellinen täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan turvaamistointa koskeva määräys voidaan antaa asiaan osallista kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Esimerkiksi lapsen sijoittamista koskeva turvaamistoimihakemus voidaan ratkaista lapsen kaapanutta vanhempaa kuulematta, jos hän välttelee tiedoksiantoa ja ratkaisu on tarpeen saada viivytyksettä.

Pykälän 2 momentissa säädetään erittäin kiireellisestä 1 momentissa tarkoitettusta tapauksesta, jossa ei ole mahdollisuutta pyytää Helsingin kärjäoikeutta määräämään asiasta. Ulosottomies voi tällöin ottaa lapsen välittömästi haltuunsa. Tämä voi tapahtua huoltajan vaatimuksesta tai viran puolesta. Sosiaalihuollon viranomaisen on tällöin sijoitettava lapsi 1 momentin mukaisesti. Säännöksen soveltamiseen voi olla tarve esimerkiksi silloin, kun turvaamistoimimääräyksen saaminen kärjäoikeudelta ei ole mahdollista sen vuoksi, että tuomioistuimen kanslia on viikonlopun vuoksi suljettuna ja lapsen haltuunotto on määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi tarpeen. Säännös voi tulla sovellettavaksi myös tilanteessa, jossa tuomioistuimen kanslia on auki, mutta päätöstä turvaamistoimesta ei ehditä saamaan tuomioistuimesta riittävän nopeasti.

Pykälän 3 momentin mukaan ulosottomiehen on heti ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä Helsingin kärjäoikeudelle. Kärjäoikeuden on niin pian kuin

mahdollista ilmoituksen saapumisen jälkeen määrättävä väliaikaisesta turvaamistoinmesta 1 ja 4 momentin mukaisesti tai määrättävä toimenpide peruutettavaksi.

Pykälän 4 momentin mukaan Helsingin käräjäoikeuden 1 ja 3 momentin nojalla määräämä turvaamistoimi on voimassa käräjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Turvaamistoimen voimassaoloaika on mainittava käräjäoikeuden päätöksessä. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä peruutettavaksi jo aikaisemminkin, jollei siihen ole enää aihetta. Peruuttamisesta voidaan päättää asiaan osallisen pyynnöstä tai tuomioistuimen omasta aloitteesta. Turvaamistoimen voimassaolon päättymisen jälkeen voidaan hakea uutta turvaamistoimimääräystä.

Pykälän 4 momentin viimeisen virkkeen mukaan toimenpiteeseen sovelletaan muutoin, mitä täytäntöönpanolain 25 §:ssä säädetään väliaikaisesta turvaamistoinmesta. Tästä johtuen lapsen väliaikaista sijoittamista koskevaan päätökseen ei täytäntöönpanolain 30 §:n säännös huomioon ottaen voi hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä voidaan kuitenkin ilman määräaikaakaan hakea hovioikeuteen. Viittaus täytäntöönpanolain 25 §:n mukaiseen väliaikaiseen turvaamistoinmeen tarkoittaa myös sitä, että sijoittamisesta mahdollisesti aiheutuneet kustannukset suoritetaan täytäntöönpanolain 31 §:n nojalla valtion varoista ja sijoittamisen täytäntöönpanoon sovelletaan muutoinkin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen säännöksiä. Näihin tilanteisiin tulee myös sovellettavaksi täytäntöönpanolain 25 §:n 4 momenttiin lisättäväksi ehdotettu säännös väliaikaisena turvaamistoinmena sijoitetun lapsen oikeudellisesta asemasta. Asiaa selostetaan jäljempänä täytäntöönpanolain 25 §:n 4 momentin perusteluissa.

8.3 Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

25 §. *Väliaikaiset turvaamistoimet huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa.*

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, joka selkeyttää väliaikaisena turvaamistoinmena sijoitetun lapsen oikeudellista asemaa. Ehdotuksen mukaan tällaisessa tilanteessa sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa lastensuojelulain 45 §:ää noudattaen.

Viitatus lastensuojelulain säännöksen mukaisesti väliaikaisena turvaamistoinmena sijoitetun lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuol-

losta päättämiseen on oikeus sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä. Sovellettavaksi tulevat myös lastensuojelulain 45 §:n 2 momentin säännös lapsen ja tämän vanhempien välisen yhteydenpidon mahdollisesta rajoittamisesta lastensuojelulain 62 ja 63 §:n mukaan ja 45 §:n 3 momentin säännös lapsen edun ensisijaisuudesta näissä tilanteissa.

33 §. *Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä lapsen palauttamista koskevan määräyksen täytäntöönpano.* Voimassaolevan pykälän 4 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään siitä, että toisessa jäsenvaltiossa lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta annettu päätös pannaan täytäntöön täytäntöönpanolain mukaisesti, jos se on Bryssel II a -asetuksen mukaan pantava täytäntöön Suomessa. Myös uuden Bryssel II a -asetuksen mukaan täytäntöönpano tapahtuu täytäntöönpanevan jäsenvaltion lain mukaisesti. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitataan uuteen Bryssel II a -asetukseen. Säännöksessä otetaan huomioon myös ulkomailta lapsen palauttamisesta annettu päätös, joka edellä esitetyn, asetuksen soveltamisesta ehdotetun lain 5 §:n mukaan pannaan täytäntöön samassa menettelyssä kuin lapsen huollosta annettu päätös.

Asetuksen siirtymäsäännöksestä johtuu, että tietyissä tilanteissa päätöksen täytäntöönpanossa sovellettavaksi voi tulla myös nykyinen Bryssel II a -asetus ja sitä koskeva soveltamislaki. Asetuksen siirtymäsäännöksiä on selostettu edellä 29 a §:n perusteluissa. Myös nykyisen Bryssel II a -asetuksen nojalla täytäntöön pantavana oleva lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön täytäntöönpanolain mukaisesti sen jälkeen kun se on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.

Säännöksen toinen virke vastaa nykyistä säännöstä. Sen mukaan pykälän 1 ja 2 momenttia ei sovelleta asetuksen mukaisten päätösten täytäntöönpanoon.

8.4 Avioliittolaki

119 §. Suomen tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevan pykälän 5 momentissa on luonteeltaan informatiivinen säännös, joka osoittaa pykälän 1-3 momenttien toissijaisuuden suhteessa Bryssel II a -asetukseen ja Suomea sitoviin valtiosopimuksiin. Säännös ehdotetaan ajantasaistettavaksi siten, että siinä viitataan uuteen Bryssel II a -asetukseen. Uuden Bryssel II a -asetuksen toimivaltaa koskevat säännökset ovat 1.8.2022 tai sen jälkeen vireille pannuissa menettelyissä ensisijaisia avioliittolain toimivaltasäännöksiin nähden. Siirtymäsäännöksiä sovellettaessa on otettava huomioon, että myös nykyinen asetusta saa etusijan kansallisiin toimivaltasääntöihin nähden.

8.5 Laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta

8 §. Yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (588/1977) 8 §:n 4 momentissa on informatiivinen säännös, joka osoittaa pykälän 1 momentin säännöksen toissijaisuuden suhteessa Bryssel II a -asetukseen. Tilanne on sama suhteessa uuteen Bryssel II a -asetukseen, joten momentti ehdotetaan muutettavaksi niin, että viittaus koskee uutta asetusta.

8.6 Lastensuojelulaki

17 §. Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityistilanteissa. Pykälän nykyisessä 1 momentissa osoitetaan kunta, jonka tulee päättää perhehoidon tai laitoshuollon antamisesta lapselle, kun päätös tästä on nykyisen Bryssel II a -asetuksen tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla nojalla tehtävä Suomessa, mutta mikään kunta ei 16 §:n mukaan ole sen järjestämiseen velvollinen. Vastaava tilanne voi syntyä uuden Bryssel II a -asetuksen nojalla silloin, kun toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomaisen harkitsee lapsen sijoittamista Suomeen asetuksen 82 artiklan mukaisesti. Pykälässä oleva viittaus ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta asetusta.

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1.8.2022, jolloin asetus tulee täysimääräisesti sovellettavaksi. Asetuksen 100 artiklassa on asetusta koskevat siirtymäsäännökset, joita on selostettu edellä 29 a §:n perusteluissa. Muilta osin ehdotettujaa säännöksiä sovelletaan myös vireillä oleviin asioihin.

10 Toimeenpano ja seuranta

Asetuksen 101 artiklassa säädetään asetuksen seurannasta ja arvioinnista. Säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on 2.8.2025 toimitettava komissiolle tiedot asetuksen soveltamiseen liittyvien tiettyjen tapausten lukumääristä, jos niitä on saatavilla. Komission on toimitettava viimeistään 2.8.2032 Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle jäsenvaltioiden toimittamien tietojen perusteella kertomus asetuksen jälkiarvioinnista ja liitettävä siihen tarvittaessa lainsäädäntöehdotuksia.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella ja koska uudessa Bryssel II a -asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki

tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan täydentävät säännökset tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen (EU) 2019/1111, jäljempänä asetus, soveltamisesta Suomessa.

2 §

Määritelmä

Tässä laissa ratkaisulla tarkoitetaan asetuksen 2 artiklassa tarkoitettua päätöstä, virallista asiakirjaa tai rekisteröityä sopimusta, joka on annettu tai tehty toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

3 §

Toimivallan siirtoa koskevan asian käsittely

Asetuksen 12 ja 13 artiklassa tarkoitetun toimivallan siirtoa koskevan asian käsitteilyssä sovelletaan asetuksen säännösten lisäksi, mitä toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain (435/2009) 4–7 §:ssä säädetään pyynnön hyväksymisestä, pyynnön esittämisestä, osapuolten kuulemisesta ja muutoksenhausta.

4 §

Käännökset

Kun Suomessa vedotaan toisessa jäsenvaltiossa annettuun ratkaisuun, käännös asetuksen 29, 36, 47, 49 ja 66 artiklassa tarkoitettujen todistusten vapaiden tekstikenttien sisällöstä voidaan toimittaa suomen tai ruotsin kielen lisäksi englannin kielellä, jollei asetuksen 55 artiklan 2 kohdasta muuta johdu.

Asetuksessa tarkoitettujen käännösten hankkimisesta vastaa hakija.

5 §

Täytäntöönpanomenettely

Toisessa jäsenvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu pannaan Suomessa täytäntöön samassa menettelyssä kuin vastaavassa asiassa Suomessa annettu ratkaisu.

Toisessa jäsenvaltiossa annettu ratkaisu luvattomasti poisviedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamisesta pannaan kuitenkin täytäntöön noudattaen, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996) säädetään lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

6 §

Tiedoksianto

Kun käräjäoikeudelta haetaan toisessa jäsenvaltiossa annetun ratkaisun täytäntöönpanoa, asetuksen 55 artiklan 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat on annettava tiedoksi henkilölle, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, noudattaen oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksiä haasteen tiedoksiannosta.

Haettaessa täytäntöönpanoa suoraan ulosottomieheltä, 1 momentissa tarkoitetusta tiedoksiannosta huolehtii ulosottomies noudattaen ulosottoaaren (705/2007) 3 luvun 40 §:n säännöksiä.

7 §

Kieltäytymisperusteiden tutkiminen

Jollei 8 §:stä muuta johdu, hakemus, jossa vaaditaan, että ratkaisun tunnustamisesta on asetuksen 38, 39, 50 tai 68 artiklan nojalla kieltäydyttävä, tai sen vahvistamista, että perusteita kieltäytyä ratkaisun tunnustamisesta ei ole, tutkitaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ssä tarkoitetussa käräjäoikeudessa. Jos hakemus koskee ainoastaan vanhempainvastuusta tehtyä ratkaisua tai ratkaisua, jonka mukaan lapsi on palautettava toiseen jäsenvaltioon, hakemus tutkitaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 13 §:ssä tarkoitetussa käräjäoikeudessa.

Jos 1 momentissa tarkoitetussa asiassa ei ole muutoin toimivaltaista tuomioistuinta, toimivaltainen tuomioistuin on Helsingin käräjäoikeus.

Jollei asetukselta muuta johdu, asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä hakemusasioiden käsittelystä säädetään oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa.

8 §

Kieltäytymisperusteiden tutkiminen täytäntöönpanon yhteydessä

Jos lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta, lapsen palauttamisesta taikka oikeudenkäyntikuluista tehdyn ratkaisun täytäntöönpanoa koskeva asia on vireillä tuomioistuimessa ja henkilö, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, hakemuksella tai muutoin vaatii, että ratkaisun tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on asetuksen 39, 50, 56 artiklan 6 kohdan taikka 68 artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla kieltäydyttävä, tuomioistuin tutkii vaatimuksen täytäntöönpanoasian yhteydessä. Jos ratkaisun täytäntöönpanoa on tuomioistuimen asemesta haettu ulosottomieheltä, vaatimus kieltäytymisestä tehdään ulosottomiehelle. Ulosottomiehen on tällöin siirrettävä täytäntöönpanoasia ja kieltäytymistä koskeva vaatimus oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 14 §:ssä tarkoitetun käräjäoikeuden ratkaistavaksi ja ilmoitettava siirrosta asiaan osallisille.

Hakemus siitä, että muun kuin 1 momentissa tarkoitetun ratkaisun tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on kieltäydyttävä, tutkitaan käräjäoikeudessa siten kuin 7 §:ssä säädetään.

9 §

Täytäntöönpanomenettelyn keskeyttäminen

Asetuksen 56 artiklassa tarkoitetusta täytäntöönpanomenettelyn keskeyttämisestä päättää täytäntöönpanoasiaa käsittelevä tuomioistuin tai muu viranomainen.

10 §

Todistuksen antaminen

Asetuksen 36 artiklassa tarkoitetun todistuksen antaa pyynnöstä se tuomioistuin tai viranomainen, joka on antanut päätöksen tai vahvistanut sopimuksen.

Asetuksen 49 artiklassa tarkoitetun todistuksen siitä, ettei päätös tai sopimus enää ole täytäntöönpanokelpoinen tai että sen täytäntöönpanokelpoisuutta on rajoitettu, antaa hakemuksesta se tuomioistuin tai muu viranomainen, joka on keskeyttänyt tai kieltänyt täytäntöönpanon tai jonka antaman ratkaisun johdosta aiempi päätös ei ole enää täytäntöönpanokelpoinen tai sen täytäntöönpanokelpoisuutta on rajoitettu.

11 §

Todistuksessa olevan virheen korjaaminen

Ratkaisun antaneen tuomioistuimen tai muun viranomaisen on hakemuksesta tai omasta aloitteestaan korjattava asetuksen nojalla antamassaan todistuksessa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe noudattaen soveltuvin osin tuomiossa tai päätöksessä olevan virheen korjaamista koskevia säännöksiä.

12 §

Etuoikeutetusta päätöksestä annetun todistuksen peruuttaminen

Jos asetuksen 47 artiklassa tarkoitettu todistus on annettu virheellisin perustein artiklassa vahvistetut vaatimukset huomioon ottaen, todistuksen antaneen tuomioistuimen tai muun viranomaisen on hakemuksesta tai omasta aloitteestaan peruutettava todistus. Asiaan osalliselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Peruutus on merkittävä alkuperäiseen todistukseen, jos se on mahdollista. Jos asiassa on haettu muutosta, peruutuksesta on ilmoitettava muutoksenhakutuomioistuimelle.

13 §

Todistus oikeusavun edellytysten täyttymisestä

Asetuksen 74 artiklassa tarkoitetun todistuksen siitä, että osapuoli Suomen lain mukaan täyttää edellytykset saada oikeusapua, antaa valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) tarkoitettu oikeusaputoimisto.

14 §

Keskusviranomainen

Asetuksen 76 artiklassa tarkoitettu keskusviranomainen on Suomessa oikeusministeriö.

Poliisin ja muun viranomaisen tulee antaa oikeusministeriölle pyynnöstä virka-apua lapsen olinpaikan ja olosuhteiden selvittämiseksi sekä muutoin keskusviranomaiselle asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

15 §

Lapsen sijoittamista koskeva asia

Jos oikeusministeriölle toimitetaan asetuksen 82 artiklassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista Suomeen, oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitettulle kunnan määräämälle toimielimelle siinä kunnassa, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, siinä kunnassa, joka lastensuojelulain (417/2007) 17 §:n mukaan päättää lastensuojelun järjestämisestä.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2022.

2.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 29 a §, 34 §:n 3 momentti, 41 §:n 1 momentti, 42 a, 44 ja 46 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 29 a § laissa 436/2009, 34 §:n 3 momentti ja 42 a § laissa 1155/2004, 41 §:n 1 momentti laissa 190/2019 ja 44 § laissa 662/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 6 b, 35 a, 35 b ja 46 a § seuraavasti:

6 b §

Toimenpiteet lapsen huollon järjestämiseksi eräissä tilanteissa

Kun sosiaalilautakunta on saanut tiedon siitä, että lapsi on huoltajan kuoleman johdosta jäänyt vaille huoltajaa, sosiaalilautakunnan on neuvoteltava asiasta lapselle läheisten henkilöiden kanssa ja tarvittaessa tehtävä tuomioistuimelle hakemus huoltajan ja edunvalvojan määräämisestä lapselle.

Kun lapsi muusta kuin 1 momentissa mainitusta syystä on pysyvästi muiden kuin huoltajiensa tai huoltajansa hoidettavana, sosiaalilautakunnan tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena.

Lapsen kiireellisestä sijoituksesta säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).

29 a §

Säännösten toissijaisuus

Mitä 19–21 ja 23–29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetusta neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1111, jäljempänä Bryssel II a -asetus, tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

34 §

Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton poistamista tai palauttamatta jättämistä oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa, lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämiseen 1 momentin 2 kohdan nojalla sovelletaan lisäksi mitä Bryssel II a -asetuksen 27 artiklan 3 ja 4 kohdassa säädetään.

35 a §

Keskusviranomaisen apuun oikeudet

Se, joka on Suomessa tai muussa Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa saanut lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tai sellaisen päätöksen, jota tarkoitetaan 26 §:ssä, voi pyytää oikeusministeriön toimenpiteitä päätöksen tunnustamiseksi tai täytäntöön panemiseksi toisessa sopimusvaltiossa.

Henkilö, laitos tai muu toimielin, jonka lapsen huoltoa koskevia oikeuksia on loukattu viemällä lapsi luvattomasti pois tai jättämällä hänet luvattomasti palauttamatta, voi pyytää oikeusministeriön toimenpiteitä lapsen määräämiseksi palautettavaksi Haagin sopimuksen nojalla.

Pyynnön, jota 1 ja 2 momentissa tarkoitetaan, voi tehdä myös Euroopan neuvoston sopimuksen tai Haagin sopimuksen osapuolena olevan valtion keskusviranomaisen.

35 b §

Oikeusministeriön kielteinen päätös

Oikeusministeriö voi kieltäytyä antamasta Euroopan neuvoston sopimuksessa ja Haagin sopimuksessa tarkoitettua apua, jos on selvää, että avun antamiselle ei mainittujen sopimusten mukaan ole edellytyksiä.

Kieltäytymisestä ja sen perusteista on heti ilmoitettava hakijalle tai, jos hakemus on tehty vieraan valtion keskusviranomaisen välityksellä, tälle keskusviranomaiselle.

41 §

Oikeusapu ja lapsen palauttamisesta aiheutuvat kustannukset

Lapsen palauttamista koskevassa asiassa ja lapsen palauttamisesta Suomessa annetun määräyksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa sekä Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa asiassa hakijalle on pyynnöstä myönnettävä oikeusapu korvauksetta, vaikka oikeusapua ei muutoin voitaisi myöntää.

42 a §

Suhde Bryssel II a -asetukseen

Mitä 36–41 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan asiaan, johon sovelletaan Bryssel II a -asetusta.

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvattonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa, menettelyyn lapsen palauttamista koskevassa asiassa sovelletaan tämän luvun säännösten lisäksi, mitä asetuksen 23–29 artiklassa säädetään.

44 §

Päätöksen lähettäminen täytäntöönpantavaksi

Kun tuomioistuin on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen on lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehotettava tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään. Päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi asetettavista velvoitteista säädetään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 17 §:ssä.

Kun tuomioistuin on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, sen on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle kärjäoikeudelle, jos päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Kärjäoikeuden on huolehdittava kiireellisesti täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.

46 §

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano

Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on pantava täytäntöön noutamalla lapsi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista tai 46 a §:stä muuta johdu.

46 a §

Palauttamismääräyksen jälkeinen turvaamistoimi

Jos lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi on tarpeen, Helsingin kärjäoikeus voi palauttamismääräyksen antamisen jälkeen huoltajan tai ulosottomiehen hakemuksesta määrätä väliaikaisista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 17 §:ssä tarkoitetuista turvaamistoimista tai siitä, että sosiaalihuollon viranomaisen on sijoitettava lapsi väliaikaisesti valtion, kunnan tai kuntayhtymän omistamaan tai ylläpitämään laitokseen taikka muuhun sopivaan hoitoon. Jos asiaa ei voida viivyttää, määräys voidaan antaa asiaan osallista kuulematta.

Erittäin kiireellisessä 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jossa ei ole mahdollisuutta pyytää Helsingin kärjäoikeutta määräämään asiasta, ulosottomies voi huoltajan vaatimuksesta tai viran puolesta ottaa lapsen välittömästi haltuunsa. Sosiaalihuollon viranomaisen on tällöin sijoitettava lapsi 1 momentin mukaisesti.

Ulosottomiehen on heti ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä Helsingin kärjäoikeudelle. Kärjäoikeuden on niin pian kuin mahdollista ilmoituksen saapumisen jälkeen määrättävä väliaikaisesta turvaamistoimesta 1 ja 4 momentin mukaisesti tai määrättävä toimenpide peruutettavaksi.

Helsingin kärjäoikeuden 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on voimassa kärjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä viipymättä peruutettavaksi, kun siihen ei enää ole aihetta. Toimenpiteeseen sovelletaan muutoin, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:ssä säädetään väliaikaisesta turvaamistoimesta

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 ja 33 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 25 §:n 4 momentti ja 33 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 33 §:n 4 momentti laissa 1156/2004, seuraavasti:

25 §

Väliaikaiset turvaamistoimet huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa

Tuomioistuimen 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on voimassa, kunnes täytäntöönpanoasiassa on annettu päätös. Jos täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tuomioistuimessa käräjäoikeuden määrätessä väliaikaisesta turvaamistoi-
mesta 3 momentin nojalla, turvaamistoimi on kuitenkin voimassa vain käräjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä vii-
pymättä peruutettavaksi, kun siihen ei enää ole aihetta. Kun lapsi on väliaikaisena tur-
vaamistoina sijoitettu, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää
lapsen asioista sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa lastensuojelulain
(417/2007) 45 §:ää noudattaen.

33 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä lapsen palauttamista koskevan määräyk- sen täytäntöönpano

Jos toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tai lapsen palauttamisesta annettu päätös on tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tun-
nustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen (EU) 2019/1111
mukaan pantava täytäntöön Suomessa, täytäntöönpano tapahtuu asetuksen, tämän lain
ja asetuksen soveltamisesta annetun lain (/) mukaisesti. Mainitun asetuksen mukaisten
päätösten täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

avioliittolain 119 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 119 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1154/2004, seuraavasti:

119 §

Mitä 1–3 momentissa säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetusta neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1111 tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (588/1977) 8 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1175/2004, seuraavasti:

8 §

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetusta (EU) 2019/1111.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

lastensuojelulain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 17 §:n 1 momentti, sellaisina kuin se on laissa
 437/2009, seuraavasti:

17 §

Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityistilanteissa

Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen (EU) 2019/1111 tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 16 §:n mukaan velvollinen järjestämään kyseistä hoitoa tai huoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rinnakkaistekstit

2.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 29 a §, 34 §:n 3 momentti, 41 §:n 1 momentti, 42 a, 44 ja 46 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 29 a § laissa 436/2009, 34 §:n 3 momentti ja 42 a § laissa 1155/2004, 41 §:n 1 momentti laissa 190/2019 ja 44 § laissa 662/2015, sekä

lisätään lakiin uusi 6 b, 35 a, 35 b ja 46 a § seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
Uusi	<p style="text-align: center;">6 b §</p> <p style="text-align: center;"><i>Toimenpiteet lapsen huollon järjestämiseksi eräissä tilanteissa</i></p> <p><i>Kun sosiaalilautakunta on saanut tiedon siitä, että lapsi on huoltajan kuoleman johdosta jäänyt vaille huoltajaa, sosiaalilautakunnan on neuvoteltava asiasta lapselle läheisten henkilöiden kanssa ja tarvittaessa tehtävä tuomioistuimelle hakemus huoltajan ja edunvalvojan määräämisestä lapselle.</i></p> <p><i>Kun lapsi muusta kuin 1 momentissa mainitusta syystä on pysyvästi muiden kuin huoltajiensa tai huoltajansa hoidettavana, sosiaalilautakunnan tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena.</i></p> <p><i>Lapsen kiireellisestä sijoituksesta säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).</i></p>
29 a § Säännösten toissijaisuus	29 a § Säännösten toissijaisuus
Mitä 19–21 ja 23–29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen	Mitä 19–21 ja 23–29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei <i>tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä</i>

<p>(EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä Bryssel II a -asetus, tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.</p>	<p><i>lapsikaappauksesta annetusta neuvoston asetuksesta (EU) 2019/1111, jäljempänä Bryssel II a -asetus, tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.</i></p>
<p>34 § Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet</p> <p>-----</p> <p>Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli Bryssel II a -asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa jäsenvaltiossa, lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämiseen 1 momentin 2 kohdan nojalla sovelletaan lisäksi, mitä asetuksen 11 artiklan 4 kohdassa säädetään.</p>	<p>34 § Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet</p> <p>-----</p> <p>Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli <i>muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa</i>, lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämiseen 1 momentin 2 kohdan nojalla sovelletaan lisäksi mitä <i>Bryssel II a -asetuksen 27 artiklan 3 ja 4 kohdassa</i> säädetään.</p>
<p>Uusi</p>	<p>35 a § <i>Keskusviranomaisen apuun oikeutetut</i></p> <p><i>Se, joka on Suomessa tai muussa Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa saanut lapsen huoltoa tai tapaamis-oikeutta koskevan päätöksen tai sellaisen päätöksen, jota tarkoitetaan 26 §:ssä, voi pyytää oikeusministeriön toimenpiteitä päätöksen tunnustamiseksi tai täytäntöön panemiseksi toisessa sopimusvaltiossa.</i></p> <p><i>Henkilö, laitos tai muu toimielin, jonka lapsen huoltoa koskevia oikeuksia on loukattu viemällä lapsi luvattomasti pois tai jättämällä hänet luvattomasti palauttamatta, voi pyytää oikeusministeriön toimenpiteitä lapsen määräämiseksi palautettavaksi Haagin sopimuksen nojalla.</i></p> <p><i>Pyynnön, jota 1 ja 2 momentissa tarkoitetaan, voi tehdä myös Euroopan neuvoston sopimuksen tai Haagin sopimuksen osapuolena olevan valtion keskusviranomainen.</i></p>
<p>Uusi</p>	<p>35 b § <i>Oikeusministeriön kielteinen päätös</i></p> <p><i>Oikeusministeriö voi kieltäytyä antamasta Euroopan neuvoston sopimuksessa ja Haagin sopimuksessa tarkoitettua apua, jos on selvää, että avun antamiselle ei mainittujen sopimusten mukaan ole edellytyksiä.</i></p>

	<i>Kieltäytymisestä ja sen perusteista on heti ilmoitettava hakijalle tai, jos hakemus on tehty vieraan valtion keskusviranomaisen välityksellä, tälle keskusviranomaiselle.</i>
<p>41 § Oikeusapu ja lapsen palauttamisesta aiheutuvat kustannukset</p> <p>Lapsen palauttamista koskevassa asiassa ja Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa asiassa hakijalle on pyynnöstä myönnettävä oikeusapu korvauksetta, vaikka oikeusapua ei muutoin voitaisi myöntää.</p> <p>----</p>	<p>41 § Oikeusapu ja lapsen palauttamisesta aiheutuvat kustannukset</p> <p>Lapsen palauttamista koskevassa asiassa ja lapsen palauttamisesta Suomessa annetun määräyksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa sekä Euroopan neuvoston sopimuksen osapuolena olevassa valtiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa asiassa hakijalle on pyynnöstä myönnettävä oikeusapu korvauksetta, vaikka oikeusapua ei muutoin voitaisi myöntää.</p> <p>-----</p>
<p>42 a § Suhde Bryssel II a -asetukseen</p> <p>Mitä 36–42 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan asiaan, johon sovelletaan Bryssel II a -asetusta.</p> <p>Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli Bryssel II a -asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu jäsenvaltiossa, menettelyyn lapsen palauttamista koskevassa asiassa sovelletaan tämän luvun säännösten lisäksi, mitä asetuksen 11 artiklan 2, 3 ja 5–8 kohdassa säädetään.</p>	<p>42 a § Suhde Bryssel II a -asetukseen</p> <p>Mitä 36–41 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan asiaan, johon sovelletaan Bryssel II a -asetusta.</p> <p>Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli <i>muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa kuin Tanskassa</i>, menettelyyn lapsen palauttamista koskevassa asiassa sovelletaan tämän luvun säännösten lisäksi, mitä asetuksen 23–29 artiklassa säädetään.</p>
<p>44 § Päätöksen lähettäminen täytäntöönpanotavaksi</p> <p>Kun tuomioistuin on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen on lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehotettava tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.</p> <p>Kun tuomioistuin on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, sen on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa</p>	<p>44 § Päätöksen lähettäminen täytäntöönpanotavaksi</p> <p>Kun tuomioistuin on määrännyt lapsen palautettavaksi 30 §:n nojalla, sen on lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehotettava tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään. <i>Päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi asetettavista velvoitteista säädetään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 17 §:ssä.</i></p>

<p>koskeva hakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, jos päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Käräjäoikeuden on huolehdittava kiireellisesti täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.</p> <p><i>Bryssel II a -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen.</i></p>	<p>Kun tuomioistuin on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, sen on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, jos päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Käräjäoikeuden on huolehdittava kiireellisesti täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.</p>
<p style="text-align: center;">46 §</p> <p>Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano</p> <p>Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on pantava täytäntöön noutamalla lapsi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu.</p>	<p style="text-align: center;">46 §</p> <p>Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano</p> <p>Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on pantava täytäntöön noutamalla lapsi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista tai 46 a §:stä muuta johdu.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>
<p>Uusi</p>	<p style="text-align: center;">46 a §</p> <p><i>Palauttamismääräyksen jälkeinen turvaamistoimi</i></p> <p><i>Jos lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi on tarpeen, Helsingin käräjäoikeus voi palauttamismääräyksen antamisen jälkeen huoltajan tai ulosottomiehen hakemuksesta määrätä väliaikaisista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 17 §:ssä tarkoitetuista turvaamistoimista tai siitä, että sosiaalihuollon viranomaisen on sijoitettava lapsi väliaikaisesti valtion, kunnan tai kuntayhtymän omistamaan tai ylläpitämään laitokseen taikka muuhun sopivaan hoitoon. Jos asiaa ei voida viivyttää, määräys voidaan antaa asiaan osallista kuulematta.</i></p> <p><i>Erittäin kiireellisessä 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jossa ei ole mahdollisuutta pyytää Helsingin käräjäoikeutta määräämään asiasta, ulosottomies voi huoltajan vääntämyksestä tai viran puolesta ottaa lapsen väliittömästi haltuunsa. Sosiaalihuollon viranomaisen on tällöin sijoitettava lapsi 1 momentin mukaisesti.</i></p>

	<p><i>Ulosottomiehen on heti ilmoitettava 2 momentissa tarkoitetusta toimenpiteestä Helsingin kärjäoikeudelle. Kärjäoikeuden on niin pian kuin mahdollista ilmoituksen saapumisen jälkeen määrättävä väliaikaisesta turvaamistoimesta 1 ja 4 momentin mukaisesti tai määrättävä toimenpide peruutettavaksi.</i></p> <p><i>Helsingin kärjäoikeuden 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on voimassa kärjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä viipymättä peruutettavaksi, kun siihen ei enää ole aiheutta. Toimenpiteeseen sovelletaan muutoin, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:ssä säädetään väliaikaisesta turvaamistoimesta.</i></p> <p>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .</p>
--	---

3.

Laki

lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 ja 33 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 25 §:n 4 momentti ja 33 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 33 §:n 4 momentti laissa 1156/2004, seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p style="text-align: center;">25 §</p> <p>Väliaikaiset turvaamistoimet huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Tuomioistuimen 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on voimassa, kunnes täytäntöönpanoasiassa on annettu päätös. Jos täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tuomioistuimessa käräjäoikeuden määrätessä väliaikaisesta turvaamistoiimesta 3 momentin nojalla, turvaamistoimi on kuitenkin voimassa vain käräjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä viipymättä peruutettavaksi, kun siihen ei enää ole aihetta.</p>	<p style="text-align: center;">25 §</p> <p>Väliaikaiset turvaamistoimet huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Tuomioistuimen 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on voimassa, kunnes täytäntöönpanoasiassa on annettu päätös. Jos täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tuomioistuimessa käräjäoikeuden määrätessä väliaikaisesta turvaamistoiimesta 3 momentin nojalla, turvaamistoimi on kuitenkin voimassa vain käräjäoikeuden määräämän enintään yhden viikon ajan. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä viipymättä peruutettavaksi, kun siihen ei enää ole aihetta. <i>Kun lapsi on väliaikaisena turvaamistoimena sijoitettu, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa lastensuojelulain (417/2007) 45 §:ää noudattaen.</i></p>
<p style="text-align: center;">33 §</p> <p>Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä lapsen palauttamista koskevan määräyksen täytäntöönpano</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Jos toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu päätös on tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mu-</p>	<p style="text-align: center;">33 §</p> <p>Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä lapsen palauttamista koskevan määräyksen täytäntöönpano</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Jos toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tai lapsen palauttamisesta annettu päätös on <i>tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen (EU) 2019/1111</i> mukaan</p>

<p>kaan pantava täytäntöön Suomessa, täytäntöönpano tapahtuu tämän lain mukaisesti. Tällaisen päätöksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.</p>	<p>pantava täytäntöön Suomessa, täytäntöönpano tapahtuu <i>asetuksen, tämän lain ja asetuksen soveltamisesta annetun lain (/) mukaisesti. Mainitun asetuksen mukaisten päätösten täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.</i></p> <p>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .</p>
--	---

4.

Laki

avioliittolain 119 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 119 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1154/2004,
 seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>119 §</p> <p>----</p> <p>Mitä 1–3 momentissa säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimival- lasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täy- täntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvas- tuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neu- voston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003 tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.</p>	<p>119 §</p> <p>----</p> <p>Mitä 1–3 momentissa säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei <i>tuomioistuimen toimival- lasta, päätösten tunnustamisesta ja täytän- töönpanosta avioliittoa ja vanhempainvas- tuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetusta neuvoston ase- tuksesta (EU) 2019/1111</i> tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.</p> <p>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .</p>

5.

Laki

yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (588/1977) 8 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1175/2004, seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p style="text-align: center;">8 §</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempain vastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003.</p>	<p style="text-align: center;">8 §</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan <i>tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetusta (EU) 2019/1111.</i></p> <p>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .</p>

6.

Laki

lastensuojelulain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 17 §:n 1 momentti, sellaisina kuin se on laissa
 437/2009, seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p style="text-align: center;">17 §</p> <p style="text-align: center;">Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityis- tilanteissa</p> <p>Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 16 §:n mukaan velvollinen järjestämään kyseistä hoitoa tai huoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>	<p style="text-align: center;">17 §</p> <p style="text-align: center;">Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityis- tilanteissa</p> <p>Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia <i>tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen (EU) 2019/1111</i> tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 16 §:n mukaan velvollinen järjestämään kyseistä hoitoa tai huoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .</p>

Lagförslag

1.

Lag

om tillämpning av rådets förordning om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller kompletterande bestämmelser om tillämpningen i Finland av rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, nedan *förordningen*.

2 §

Definition

I denna lag avses med avgörande sådana beslut, officiella handlingar eller registrerade överenskommelser som avses i artikel 2 i förordningen och som har fattats, träffats eller upprättats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

3 §

Behandling av ärenden som gäller överföring av behörighet

Vid behandlingen av ärenden som gäller överföring av behörighet enligt artiklarna 12 och 13 i förordningen tillämpas utöver bestämmelserna i förordningen dessutom vad som i 4–7 § i lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn samt om tillämpning av konventionen (435/2009) föreskrivs om godkännande av framställningar, avgivande av framställningar, hörande av parterna och sökande av ändring.

4 §

Översättningar

När ett avgörande som har meddelats i en annan medlemsstat görs gällande i Finland, kan en översättning av innehållet i fritextfälten i de intyg som avses i artiklarna 29, 36, 47, 49 och 66 i förordningen ges in förutom på finska eller svenska också på engelska, om inte något annat följer av artikel 55.2 i förordningen.

Den sökande ansvarar för att skaffa de översättningar som avses i förordningen.

5 §

Verkställighetsförfarande

Ett verkställbart avgörande som meddelats i en annan medlemsstat verkställs i Finland genom samma förfarande som ett avgörande som meddelats i ett motsvarande ärende i Finland.

Ett avgörande som i en annan medlemsstat meddelats om återlämnande av ett barn som olovligen bortförts eller kvarhållits verkställs dock med iakttagande av vad som i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) föreskrivs om verkställighet av beslut som gäller vårdnad om barn.

6 §

Delgivning

Om verkställighet av ett avgörande som har meddelats i en annan medlemsstat begärs hos tingsrätten, ska de handlingar som avses i artikel 55.1 i förordningen delges den person mot vilken verkställighet begärs, med iakttagande av bestämmelserna om delgivning av stämning i 11 kap. i rättegångsbalken.

När verkställighet begärs direkt hos utmätningssmannen, sköts delgivningen enligt 1 mom. av utmätningssmannen med iakttagande av 3 kap. 40 § i utsökningsbalken (705/2007).

7 §

Prövning av skäl för vägran

En ansökan där det yrkas att erkännande av ett avgörande ska vägras med stöd av artiklarna 38, 39, 50 eller 68 i förordningen eller en ansökan om fastställande av att skäl för att vägra erkännande av ett avgörande inte föreligger prövas av den tingsrätt som avses i 10 kap. 11 § i rättegångsbalken, om inte något annat följer av 8 §. Om ansökan endast gäller ett avgörande i ett mål om föräldraansvar eller ett avgörande enligt vilket ett barn ska återlämnas till en annan medlemsstat, prövas ansökan av den tingsrätt som avses i 10 kap. 13 § i rättegångsbalken.

Om det i ett ärende som avses i 1 mom. inte annars finns någon behörig domstol, är Helsingfors tingsrätt behörig domstol.

Om inte något annat följer av förordningen, iakttas vid behandlingen av ärendet i tillämpliga delar vad som i 8 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om behandling av ansökningsärenden.

8 §

Prövning av skäl för vägran i samband med verkställighet

Om ett ärende som gäller verkställighet av ett avgörande om vårdnad om barn eller umgängesrätt, återlämnande av barn eller rättegångskostnader är anhängigt vid en domstol och den person mot vilken verkställighet begärs på ansökan eller på något annat sätt yrkar att erkännande eller verkställighet av avgörandet ska vägras med stöd av artiklarna 39, 50, 56.6, 68.2 eller 68.3 i förordningen, prövar domstolen yrkandet i samband med verkställighetsärendet. Om verkställighet av ett avgörande har begärts hos utmätningssmannen i stället för hos domstolen, framställs yrkandet om vägran hos utmätningssmannen. Utmätningssmannen ska då överföra verkställighetsärendet och yrkandet om vägran för avgörande till den tingsrätt som avses i 10 kap. 14 § i rättegångsbalken och underrätta dem som har del i saken om överföringen.

En ansökan om att erkännande eller verkställighet av andra avgöranden än sådana som avses i 1 mom. ska vägras, prövas av tingsrätten i enlighet med 7 §.

9 §

Uppskjutande av verkställighetsförfarande

Beslut om uppskjutande av verkställighetsförfarandet enligt artikel 56 i förordningen fattas av den domstol eller myndighet som behandlar verkställighetsärendet.

10 §

Utfärdande av intyg

Intyg som avses i artikel 36 i förordningen ska på begäran utfärdas av den domstol eller myndighet som har fattat beslutet eller fastställt överenskommelsen.

I artikel 49 i förordningen avsedda intyg över att ett beslut eller en överenskommelse inte längre är verkställbara eller att beslutets eller överenskommelsens verkställbarhet har begränsats ska på ansökan utfärdas av den domstol eller myndighet som har avbrutit eller förbjudit verkställigheten eller till följd av vars beslut ett tidigare beslut inte längre är verkställbart eller har begränsad verkställbarhet.

11 §

Rättelse av fel i intyg

Den domstol eller myndighet som meddelat avgörandet ska på ansökan eller självant rätta skriv- eller räknefel eller andra därmed jämförbara klara fel i ett intyg som domstolen eller myndigheten utfärdat med stöd av förordningen, med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna om rättelse av fel i domar och beslut.

12 §

Återkallelse av intyg för privilegierade avgöranden

Om ett intyg som avses i artikel 47 i förordningen har beviljats felaktigt, med beaktande av de krav som fastställs i artikeln, ska den domstol eller myndighet som utfärdat intyget på ansökan eller självant återkalla intyget. Den som har del i saken ska ges tillfälle att bli hörd.

Återkallelsen ska antecknas i det ursprungliga intyget, om det är möjligt. Om ändring har sökts i ärendet, ska fullföljdsdomstolen underrättas om återkallelsen.

13 §

Intyg över uppfyllda förutsättningar för rättshjälp

I artikel 74 i förordningen avsedda intyg över att en part enligt Finlands lag uppfyller förutsättningarna för rättshjälp utfärdas av en i lagen om statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt (477/2016) avsedd rättshjälpsbyrå.

14 §

Centralmyndighet

Den centralmyndighet som avses i artikel 76 i förordningen är i Finland justitieministeriet.

Polisen och andra myndigheter ska på begäran lämna justitieministeriet handräckning för att utreda ett barns vistelseort och levnadsförhållanden samt i övrigt för skötseln av de uppgifter som enligt förordningen ankommer på centralmyndigheten.

15 §

Ärenden som gäller placering av barn

Om justitieministeriet får en i artikel 82 i förordningen avsedd begäran som gäller placering av ett barn i Finland, ska justitieministeriet överföra begäran till ett i 6 § i socialvårdslagen (710/1982) avsett av kommunen utsett organ i den kommun inom vars område man avser placera barnet, eller, om placeringsorten inte har specificerats i begäran, i den kommun som enligt 17 § i barnskyddslagen (417/2007) ska besluta hur barnskyddet ska ordnas.

16 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 2022.

2.

Lag**om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 29 a §, 34 § 3 mom., 41 § 1 mom., 42 a och 44 § samt 46 § 1 mom., av dem 29 a § sådan den lyder i lag 436/2009, 34 § 3 mom. och 42 a § sådana de lyder i lag 1155/2004, 41 § 1 mom. sådant det lyder i lag 190/2019 och 44 § sådan den lyder i lag 662/2015, samt *fogas* till lagen nya 6 b, 35 a, 35 b och 46 a § som följer:

6 b §

Åtgärder för ordnande av vårdnaden om barn i vissa situationer

När socialnämnden har fått veta att ett barn till följd av vårdnadshavarens död inte har någon vårdnadshavare, ska den rådgöra med personer som står barnet nära och vid behov göra en ansökan till domstolen om förordnande av vårdnadshavare och intressebevakare till barnet.

När ett barn av annan orsak än den som nämns i 1 mom. stadigvarande vårdas av någon annan än barnets vårdnadshavare, ska socialnämnden vidta åtgärder för ordnandet av vårdnaden om barnet genom ett avtal eller ett domstolsbeslut, om detta ska anses motiverat med tanke på barnets bästa.

Bestämmelser om brådskande placering av barn finns i barnskyddslagen (417/2007).

29 a §

Bestämmelsernas subsidiaritet

Bestämmelserna i 19–21 och 23–29 § tillämpas endast om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, nedan *Bryssel II a-förordningen*, eller av ett fördrag som är bindande för Finland.

34 §

Grunder för vägran att förordna att ett barn skall återlämnas

Om barnet omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet varit bosatt i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater än Danmark, ska vid avslag med stöd av 1 mom. 2 punkten på ansökan om återlämnande dessutom tillämpas vad som föreskrivs i artikel 27.3 och 27.4 i Bryssel II a-förordningen.

35 a §

Berättigade till hjälp av centralmyndigheten

Den som i Finland eller i en stat som är part i Europarådskonventionen har fått ett beslut som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt eller ett sådant beslut som avses i

26 § kan be justitieministeriet vidta åtgärder för att få beslutet erkänt eller verkställt i en annan konventionsstat.

En person, inrättning eller annat organ vars rättigheter i fråga om vårdnad om barn har kränkts genom att ett barn olovligen bortförts eller olovligen kvarhållits, kan be justitieministeriet vidta åtgärder för att få ett förordnande om återlämnande av barnet med stöd av Haagkonventionen.

Den begäran som avses i 1 och 2 mom. kan också göras av en centralmyndighet i en stat som är part i Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

35 b §

Avslag av justitieministeriet

Justitieministeriet kan vägra ge sådan hjälp som avses i Europarådskonventionen och Haagkonventionen, om det är klart att förutsättningar för att ge hjälp enligt nämnda konventioner saknas.

Ett meddelande om vägran och grunderna därtill ska genast delges sökanden, eller om ansökan har gjorts genom en främmande stats centralmyndighet, denna centralmyndighet.

41 §

Rättshjälp och kostnaderna för återlämnande

I ärenden som gäller återlämnande av barn och i ärenden som gäller verkställighet av förordnanden om återlämnande av barn som meddelats i Finland samt i ärenden som gäller erkännande eller verkställighet av beslut om vårdnad om barn eller umgängesrätt som meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen ska sökanden på begäran beviljas rättshjälp kostnadsfritt också i sådana fall då rättshjälp inte annars skulle kunna beviljas.

42 a §

Förhållande till Bryssel II a-förordningen

Om Bryssel II a-förordningen tillämpas på ett ärende som gäller erkännande eller verkställighet av ett beslut som har meddelats i en främmande stat, ska bestämmelserna i 36–41 § inte tillämpas på ärendet.

Om barnet omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet varit bosatt i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater än Danmark, ska på förfarandet i ett ärende som gäller återlämnande av barnet förutom bestämmelserna i detta kapitel tillämpas vad som föreskrivs i artiklarna 23–29 i förordningen.

44 §

Sändande av beslut för verkställighet

När domstolen med stöd av 30 § har bestämt att ett barn ska återlämnas, ska den sända beslutet till den behöriga utmättningsmannen och uppmana denne att skyndsamt se till att beslutet verkställs så som föreskrivs i 46 §. Bestämmelser om förpliktelser för säkrande av verkställigheten finns i 17 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996).

När domstolen har fastställt att ett beslut som har meddelats i en främmande stat kan verkställas i Finland ska den på sökandens begäran sända beslutet och ansökan om verkställighet till den behöriga tingsrätten, om beslutet är verkställbart med stöd av 43 § 3 mom. Tingsrätten ska skyndsamt se till att beslutet verkställs så som föreskrivs i 45 §.

46 §

Verkställighet av förordnanden om att barn ska återlämnas

Ett sådant förordnande om återlämnande av ett barn som har meddelats med stöd av 30 § ska verkställas genom att barnet hämtas. Vid verkställigheten av förordnandet ska dessutom i övrigt iakttas lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt, om inte något annat följer av 2 eller 3 mom. eller av 46 a §.

46 a §

Säkringsåtgärder efter förordnande om återlämnande av barn

Om det behövs för att trygga verkställigheten av ett förordnande om att ett barn ska återlämnas och för att tillgodose barnets bästa kan Helsingfors tingsrätt efter det att förordnandet om återlämnande meddelats på ansökan av vårdnadshavaren eller utmättningsmannen bestämma om interimistiska säkringsåtgärder enligt 17 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt eller om att socialvårdsmyndigheten tillfälligt ska placera barnet på en anstalt som ägs eller upprätthålls av staten, kommunen eller en samkommun eller i annan lämplig vård. Om ärendet inte tål dröjsmål, kan förordnandet ges utan att den som har del i saken hörs.

I synnerligen brådskande fall som avses i 1 mom. och där det inte finns möjlighet att begära domstolens förordnande i saken, kan utmättningsmannen på vårdnadshavarens yrkande eller på tjänstens vägnar omedelbart ta hand om barnet. Socialvårdsmyndigheten ska då placera barnet enligt 1 mom.

Utmättningsmannen ska omedelbart underrätta Helsingfors tingsrätt om en åtgärd som avses i 2 mom. Tingsrätten ska så snart som möjligt efter det att meddelandet inkommit förordna om en interimistisk säkringsåtgärd enligt 1 och 4 mom. eller bestämma att åtgärden ska återkallas.

En interimistisk säkringsåtgärd om vilken Helsingfors tingsrätt har bestämt med stöd av 1 och 3 mom. är i kraft den tid som tingsrätten har bestämt, högst en vecka. En interimistisk säkringsåtgärd ska omedelbart förordnas bli återkallad när den inte längre är befogad. På åtgärden tillämpas i övrigt vad som i 25 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt föreskrivs om interimistiska säkringsåtgärder.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag**om ändring av 25 och 33 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 25 § 4 mom. och 33 § 4 mom., av dem 33 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1156/2004, som följer:

25 §

En interimistisk säkringsåtgärd om vilken domstolen har bestämt med stöd av 1 och 3 mom. gäller till dess beslut har meddelats i verkställighetsärendet. Om något verkställighetsärende inte är anhängigt vid domstol när tingsrätten bestämmer om en interimistisk säkringsåtgärd med stöd av 3 mom., är säkringsåtgärden dock i kraft endast den tid som tingsrätten har bestämt, högst en vecka. En interimistisk säkringsåtgärd ska omedelbart förordnas bli återkallad när den inte längre är befogad. När ett barn har placerats som en interimistisk säkringsåtgärd, har det organ som ansvarar för socialvården rätt att besluta om barnets angelägenheter i den omfattning syftet med placeringen förutsätter med iakttagande av 45 § i barnskyddslagen (417/2007).

33 §

Verkställighet av beslut som har meddelats i en främmande stat samt av förordnanden om återlämnande av barn

Om ett beslut som meddelats i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt eller återlämnande av barn ska verkställas i Finland enligt rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, sker verkställigheten i enlighet med förordningen, denna lag och den lag som utfärdats om tillämpning av förordningen (/). På verkställigheten av beslut enligt den nämnda förordningen ska 1 och 2 mom. inte tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 119 § i äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen (234/1929) 119 § 5 mom., sådant det lyder i lag 1154/2004,
som följer:

119 §

Bestämmelserna i 1–3 mom. ska tillämpas endast om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn eller av ett fördrag som är bindande för Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående privaträttsligt anspråk

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående pri-
vaträttsligt anspråk (588/1977) 8 § 4 mom., sådant det lyder i lag 1175/2004, som följer:

8 §

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska inte tillämpas, om rådets förordning (EU) 2019/1111
om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål
om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn tillämpas på ett ärende
som gäller verkställigheten av ett beslut.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om ändring av 17 § i barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 17 § 1 mom., sådant det lyder i lag 437/2009,
som följer:

17 §

Ordnande av barnskydd i vissa specialsituationer

Om ett ärende som gäller placering av ett barn i familje- eller anstaltsvård ska avgöras i Finland enligt rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn eller enligt ett fördrag som är bindande för Finland, men det enligt 16 § inte finns någon kommun som är skyldig att ordna denna vård, ska myndigheterna i barnets senaste bonings- eller vistelsekommun besluta hur vården ska ordnas. Har barnet inte haft någon bonings- eller vistelsekommun i Finland, ska beslutet fattas av myndigheterna i den kommun där barnets föräldrar eller någondera av dem är bosatt eller vistas eller, om ingendera av föräldrarna är bosatt eller vistas i Finland, av myndigheterna i den kommun där föräldrarna eller någondera av dem senast var bosatt eller vistades. Har ingendera av föräldrarna haft bonings- eller vistelsekommun i Finland, ska beslutet fattas av myndigheterna i Helsingfors stad. Beslutar man att ordna familje- eller anstaltsvård för barnet i Finland, ska vården ordnas och kostnaderna betalas av den kommun vars myndigheter fattade beslutet enligt bestämmelserna ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Parallelltext

2.

Lag

om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 29 a §, 34 § 3 mom., 41 § 1 mom., 42 a och 44 § samt 46 § 1 mom., av dem 29 a § sådan den lyder i lag 436/2009, 34 § 3 mom. och 42 a § sådana de lyder i lag 1155/2004, 41 § 1 mom. sådant det lyder i lag 190/2019 och 44 § sådan den lyder i lag 662/2015, samt fogas till lagen nya 6 b, 35 a, 35 b och 46 a § som följer:

Gällande lydelse	Föreslagen lydelse
Ny	<p style="text-align: center;"><i>6 b §</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Åtgärder för ordnande av vårdnaden om barn i vissa situationer</i></p> <p><i>När socialnämnden har fått veta att ett barn till följd av vårdnadshavarens död inte har någon vårdnadshavare, ska den rådgöra med personer som står barnet nära och vid behov göra en ansökan till domstolen om förordnande av vårdnadshavare och intressebevakare till barnet.</i></p> <p><i>När ett barn av annan orsak än den som nämns i 1 mom. stadigvarande vårdas av någon annan än barnets vårdnadshavare, ska socialnämnden vidta åtgärder för ordnandet av vårdnaden om barnet genom ett avtal eller ett domstolsbeslut, om detta ska anses motiverat med tanke på barnets bästa.</i></p> <p><i>Bestämmelser om brådskande placering av barn finns i barnskyddslagen (417/2007).</i></p>

<p style="text-align: center;">29 a § Bestämmelsernas subsidiaritet</p> <p>Bestämmelserna i 19–21 och 23–29 § tillämpas endast om inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000, nedan Bryssel II a förordningen, eller av fördrag som binder Finland.</p>	<p style="text-align: center;">29 a § Bestämmelsernas subsidiaritet</p> <p>Bestämmelserna i 19–21 och 23–29 § tillämpas endast om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, nedan Bryssel II a-förordningen, eller av ett fördrag som är bindande för Finland.</p>
<p style="text-align: center;">34 § Grunder för vägran att förordna att ett barn skall återlämnas ----</p> <p>Om barnet omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet varit bosatt i en medlemsstat som avses i artikel 2.3 i Bryssel II a -förordningen, skall vid avslag med stöd av 1 mom. 2 punkten på ansökan om återlämnande dessutom tillämpas vad som föreskrivs i artikel 11.4 i förordningen</p>	<p style="text-align: center;">34 § Grunder för vägran att förordna att ett barn skall återlämnas ----</p> <p>Om barnet omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet varit bosatt i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater än Danmark, ska vid avslag med stöd av 1 mom. 2 punkten på ansökan om återlämnande dessutom tillämpas vad som föreskrivs i artikel 27.3 och 27.4 i Bryssel II a-förordningen.</p>
<p>Ny</p>	<p style="text-align: center;">35 a § <i>Berättigade till hjälp av centralmyndigheten</i></p> <p><i>Den som i Finland eller i en stat som är part i Europarådskonventionen har fått ett beslut som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt eller ett sådant beslut som avses i 26 § kan be justitieministeriet vidta åtgärder för att få beslutet erkänt eller verkställt i en annan konventionsstat.</i></p> <p><i>En person, inrättning eller annat organ vars rättigheter i fråga om vårdnad om barn har kränkts genom att ett barn olovligen bortförts eller olovligen kvarhållits, kan be justitieministeriet vidta åtgärder för att få ett förordnande om återlämnande av barnet med stöd av Haagkonventionen.</i></p> <p><i>Den begäran som avses i 1 och 2 mom. kan också göras av en centralmyndighet i en stat som är part i Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.</i></p>

<p>Ny</p>	<p style="text-align: center;">35 b § <i>Avslag av justitieministeriet</i></p> <p><i>Justitieministeriet kan vägra ge sådan hjälp som avses i Europarådskonventionen och Haagkonventionen, om det är klart att förutsättningar för att ge hjälp enligt nämnda konventioner saknas.</i></p> <p><i>Ett meddelande om vägran och grunderna därtill ska genast delges sökanden, eller om ansökan har gjorts genom en främmande stats centralmyndighet, denna centralmyndighet.</i></p>
<p style="text-align: center;">41 §</p> <p>Rättshjälp och kostnaderna för återlämnande</p> <p>I ärenden som gäller återlämnande av barn och i ärenden som gäller erkännande eller verkställighet av beslut om vårdnad om barn eller umgängesrätt som meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen ska sökanden på begäran beviljas rättshjälp kostnadsfritt också i sådana fall då rättshjälp inte annars skulle kunna beviljas.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>	<p style="text-align: center;">41 §</p> <p>Rättshjälp och kostnaderna för återlämnande</p> <p>I ärenden som gäller återlämnande av barn och i ärenden som gäller verkställighet av förordnanden om återlämnande av barn som meddelats i Finland samt i ärenden som gäller erkännande eller verkställighet av beslut om vårdnad om barn eller umgängesrätt som meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen ska sökanden på begäran beviljas rättshjälp kostnadsfritt också i sådana fall då rättshjälp inte annars skulle kunna beviljas.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>
<p style="text-align: center;">42 a §</p> <p>Förhållandet till Bryssel II a-förordningen</p> <p>Om Bryssel II a-förordningen tillämpas på ett ärende som gäller erkännande eller verkställighet av ett beslut som har meddelats i en främmande stat, skall bestämmelserna i 36–42 § inte tillämpas på ärendet.</p> <p>Om barnet omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet varit bosatt i en medlemsstat som avses i artikel 2.3 i Bryssel II a-förordningen, skall på förfarandet i ett ärende som gäller återlämnande av barnet förutom bestämmelserna i detta kapitel tillämpas vad som föreskrivs i artiklarna 11.2, 11.3 och 11.5–11.8 i förordningen.</p>	<p style="text-align: center;">42 a §</p> <p>Förhållande till Bryssel II a-förordningen</p> <p>Om Bryssel II a-förordningen tillämpas på ett ärende som gäller erkännande eller verkställighet av ett beslut som har meddelats i en främmande stat, ska bestämmelserna i 36–41 § inte tillämpas på ärendet.</p> <p>Om barnet omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet varit bosatt i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater än Danmark, ska på förfarandet i ett ärende som gäller återlämnande av barnet förutom bestämmelserna i detta kapitel tillämpas vad som föreskrivs i artiklarna 23–29 i förordningen.</p>

<p style="text-align: center;">44 § Sändande av beslut för verkställighet</p> <p>När domstolen med stöd av 30 § har bestämt att ett barn ska återlämnas, ska den sända beslutet till den behöriga utmätningsmannen och uppmana denne att skyndsamt se till att beslutet verkställs så som föreskrivs i 46 §.</p> <p>När domstolen har fastställt att ett beslut som har meddelats i en främmande stat kan verkställas i Finland ska den på sökandens begäran sända beslutet och ansökan om verkställighet till den behöriga tingsrätten, om beslutet är verkställbart med stöd av 43 § 3 mom. Tingsrätten ska skyndsamt se till att beslutet verkställs så som föreskrivs i 45 §.</p> <p><i>Angående sändande för verkställighet av en dom som med stöd av Bryssel II a-förordningen har förklarats verkställbar föreskrivs särskilt.</i></p>	<p style="text-align: center;">44 § Sändande av beslut för verkställighet</p> <p>När domstolen med stöd av 30 § har bestämt att ett barn ska återlämnas, ska den sända beslutet till den behöriga utmätningsmannen och uppmana denne att skyndsamt se till att beslutet verkställs så som föreskrivs i 46 §. <i>Bestämmelser om förpliktelser för säkrande av verkställigheten finns i 17 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996).</i></p> <p>När domstolen har fastställt att ett beslut som har meddelats i en främmande stat kan verkställas i Finland ska den på sökandens begäran sända beslutet och ansökan om verkställighet till den behöriga tingsrätten, om beslutet är verkställbart med stöd av 43 § 3 mom. Tingsrätten ska skyndsamt se till att beslutet verkställs så som föreskrivs i 45 §.</p>
<p style="text-align: center;">46 § Verkställighet av förordnanden om att barn ska återlämnas</p> <p>Ett sådant förordnande om återlämnande av ett barn som har meddelats med stöd av 30 § ska verkställas genom att barnet hämtas. Vid verkställigheten av förordnandet ska dessutom i övrigt iakttas lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt, om inte något annat följer av 2 och 3 mom.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>	<p style="text-align: center;">46 § Verkställighet av förordnanden om att barn ska återlämnas</p> <p>Ett sådant förordnande om återlämnande av ett barn som har meddelats med stöd av 30 § ska verkställas genom att barnet hämtas. Vid verkställigheten av förordnandet ska dessutom i övrigt iakttas lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt, om inte något annat följer av 2 eller 3 mom. <i>eller av 46 a §.</i></p> <p style="text-align: center;">-----</p>
<p>Ny</p>	<p style="text-align: center;">46 a § <i>Säkringsåtgärder efter förordnande om återlämnande av barn</i></p> <p><i>Om det behövs för att trygga verkställigheten av ett förordnande om att ett barn ska återlämnas och för att tillgodose barnets bästa kan Helsingfors tingsrätt efter det att förordnandet om återlämnande meddelats på ansökan av vårdnadshavaren eller utmätningsmannen bestämma om interimistiska säkringsåtgärder enligt 17 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt eller om att social-</i></p>

	<p><i>vårdsmyndigheten tillfälligt ska placera barnet på en anstalt som ägs eller upprätthålls av staten, kommunen eller en samkommun eller i annan lämplig vård. Om ärendet inte tål dröjsmål, kan förordnandet ges utan att den som har del i saken hörs.</i></p> <p><i>I synnerligen brådslande fall som avses i 1 mom. och där det inte finns möjlighet att begära domstolens förordnande i saken, kan utmätningssmannen på vårdnadshavarens yrkande eller på tjänstens vägnar omedelbart ta hand om barnet. Socialvårdsmyndigheten ska då placera barnet enligt 1 mom.</i></p> <p><i>Utmätningssmannen ska omedelbart underätta Helsingfors tingsrätt om en åtgärd som avses i 2 mom. Tingsrätten ska så snart som möjligt efter det att meddelandet inkommit förordna om en interimistisk säkringsåtgärd enligt 1 och 4 mom. eller bestämma att åtgärden ska återkallas.</i></p> <p><i>En interimistisk säkringsåtgärd om vilken Helsingfors tingsrätt har bestämt med stöd av 1 och 3 mom. är i kraft den tid som tingsrätten har bestämt, högst en vecka. En interimistisk säkringsåtgärd ska omedelbart förordnas bli återkallad när den inte längre är befogad. På åtgärden tillämpas i övrigt vad som i 25 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt föreskrivs om interimistiska säkringsåtgärder.</i></p> <p><i>Denna lag träder i kraft den 20 .</i></p>
--	---

3.

Lag

om ändring av 25 och 33 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 25 § 4 mom. och 33 § 4 mom., av dem 33 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1156/2004, som följer:

<i>Gällande lydelse</i>	<i>Föreslagen lydelse</i>
<p style="text-align: center;">25 §</p> <p>Interimistiska säkringsåtgärder vid verkställighet av vårdnadsbeslut</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>En interimistisk säkringsåtgärd om vilken domstolen har bestämt med stöd av 1 och 3 mom. gäller till dess beslut har meddelats i verkställighetsärendet. Om något verkställighetsärende inte är anhängigt vid domstol när tingsrätten bestämmer om en interimistisk säkringsåtgärd med stöd av 3 mom., är säkringsåtgärden dock i kraft endast den tid som tingsrätten har bestämt, högst en vecka. En interimistisk säkringsåtgärd skall omedelbart förordnas bli återkallad när den inte längre är befogad.</p>	<p style="text-align: center;">25 §</p> <p>Interimistiska säkringsåtgärder vid verkställighet av vårdnadsbeslut</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>En interimistisk säkringsåtgärd om vilken domstolen har bestämt med stöd av 1 och 3 mom. gäller till dess beslut har meddelats i verkställighetsärendet. Om något verkställighetsärende inte är anhängigt vid domstol när tingsrätten bestämmer om en interimistisk säkringsåtgärd med stöd av 3 mom., är säkringsåtgärden dock i kraft endast den tid som tingsrätten har bestämt, högst en vecka. En interimistisk säkringsåtgärd ska omedelbart förordnas bli återkallad när den inte längre är befogad. <i>När ett barn har placerats som en interimistisk säkringsåtgärd, har det organ som ansvarar för socialvården rätt att besluta om barnets angelägenheter i den omfattning syftet med placeringen förutsätter med iakttagande av 45 § i barnskyddslagen (417/2007).</i></p>
<p style="text-align: center;">33 §</p> <p>Verkställighet av beslut som har meddelats i en främmande stat samt av förordnanden om återlämnande av barn</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Om ett beslut som meddelats i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt skall verkställas i Finland enligt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning</p>	<p style="text-align: center;">33 §</p> <p>Verkställighet av beslut som har meddelats i en främmande stat samt av förordnanden om återlämnande av barn</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Om ett beslut som meddelats i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt <i>eller återlämnande av barn</i> ska verkställas i Finland enligt rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål</p>

<p>(EG) nr 1347/2000, sker verkställigheten i enlighet med denna lag. På verkställigheten av ett sådant beslut skall 1 och 2 mom. inte tillämpas.</p>	<p><i>och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, sker verkställigheten i enlighet med förordningen, denna lag och den lag som utfärdats om tillämpning av förordningen (/). På verkställigheten av beslut enligt den nämnda förordningen ska 1 och 2 mom. inte tillämpas.</i></p> <p>Denna lag träder i kraft den 20 .</p>
---	---

4.

Lag**om ändring av 119 § i äktenskapslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i äktenskapslagen (234/1929) 119 § 5 mom., sådant det lyder i lag 1154/2004, som följer:

<i>Gällande lydelse</i>	<i>Föreslagen lydelse</i>
<p>119 §</p> <p>----</p> <p>Bestämmelserna i 1–3 mom. skall tillämpas endast om inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 eller av ett fördrag som binder Finland.</p>	<p>119 §</p> <p>----</p> <p>Bestämmelserna i 1–3 mom. ska tillämpas endast om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn eller av ett fördrag som är bindande för Finland.</p> <p>Denna lag träder i kraft den 20 .</p>

5.

Lag

**om ändring av 8 § i lagen om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående
privaträttsligt anspråk**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående privaträttsligt anspråk (588/1977) 8 § 4 mom., sådant det lyder i lag 1175/2004, som följer:

<i>Gällande lydelse</i>	<i>Föreslagen lydelse</i>
8 § -----	8 § -----
Vad som föreskrivs i 1 mom. skall inte tillämpas, om rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 tillämpas på ett ärende som gäller verkställigheten av ett beslut.	Vad som föreskrivs i 1 mom. ska inte tillämpas, om rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn tillämpas på ett ärende som gäller verkställigheten av ett beslut. Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 17 § i barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 17 § 1 mom., sådant det lyder i lag 437/2009, som följer:

<i>Gällande lydelse</i>	<i>Föreslagen lydelse</i>
<p style="text-align: center;">17 §</p> <p>Ordnande av barnskydd i vissa specialsituationer</p> <p>Om ett ärende som gäller placering av ett barn i familje- eller anstaltsvård ska avgöras i Finland enligt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 eller enligt ett fördrag som binder Finland, men det enligt 16 § inte finns någon kommun som är skyldig att ordna denna vård, ska myndigheterna i barnets senaste bonings- eller vistelsekommun besluta hur vården ska ordnas. Har barnet inte haft någon bonings- eller vistelsekommun i Finland, ska beslutet fattas av myndigheterna i den kommun där barnets föräldrar eller någondera av dem är bosatt eller vistas eller, om ingendera av föräldrarna är bosatt eller vistas i Finland, av myndigheterna i den kommun där föräldrarna eller någondera av dem senast var bosatt eller vistades. Har ingendera av föräldrarna haft bonings- eller vistelsekommun i Finland, ska beslutet fattas av myndigheterna i Helsingfors stad. Beslutar man att ordna familje- eller anstaltsvård för barnet i Finland, ska vården ordnas och kostnaderna betalas av den kommun vars myndigheter fattade beslutet enligt bestämmelserna ovan.</p> <p style="text-align: center;">-----</p>	<p style="text-align: center;">17 §</p> <p>Ordnande av barnskydd i vissa specialsituationer</p> <p>Om ett ärende som gäller placering av ett barn i familje- eller anstaltsvård ska avgöras i Finland enligt rådets förordning (EU) 2019/1111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn eller enligt ett fördrag som är bindande för Finland, men det enligt 16 § inte finns någon kommun som är skyldig att ordna denna vård, ska myndigheterna i barnets senaste bonings- eller vistelsekommun besluta hur vården ska ordnas. Har barnet inte haft någon bonings- eller vistelsekommun i Finland, ska beslutet fattas av myndigheterna i den kommun där barnets föräldrar eller någondera av dem är bosatt eller vistas eller, om ingendera av föräldrarna är bosatt eller vistas i Finland, av myndigheterna i den kommun där föräldrarna eller någondera av dem senast var bosatt eller vistades. Har ingendera av föräldrarna haft bonings- eller vistelsekommun i Finland, ska beslutet fattas av myndigheterna i Helsingfors stad. Beslutar man att ordna familje- eller anstaltsvård för barnet i Finland, ska vården ordnas och kostnaderna betalas av den kommun vars myndigheter fattade beslutet enligt bestämmelserna ovan.</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Denna lag träder i kraft den 20 .</p>

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-259-814-1 (PDF)